

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta

**PŘÍČINY TRESTNÉ ČINNOSTI MLADISTVÝCH
A FORMY JEJÍHO POSTIHU**

Bakalářská práce

Vedoucí práce:
JUDr. Ing. Daniel Prouza, Ph.D.

Autor práce:
Pavλίna Schreierová

2012

Abstract

Cause of juvenile delinquency and forms of recourse

Criminal activity of juvenile delinquents is a subject discussed by specialists and employed widely by media. The public often condemn such offenders, under a strong influence of media presenting the issue of criminal activity of young persons from the point of view of consequences only and not from the point of view of causes thereof, without knowing the reason, which led juvenile delinquents to committing criminal activity, and requests fair punishment. Application of repressive, specifically disciplinary, preventive and retributive measures, however, not always serves its purpose. For these reasons, it is necessary, for effective solution of this issue, to determine causes of criminal activity committed by young persons, among which there are genetic predispositions, individual's personality, family, school, peer group, habit-forming substances or the aforementioned media. Actually, based on discovering and knowing the reasons, for which young persons commit criminal activity, it is possible to set effective prevention of such behaviour.

The theoretical section of the thesis focuses on definition of the criminal activity structure in addition to causes of criminal activity's commission by young persons arising from biological, psychological and social predispositions, measures, which can be imposed on young persons for their offence against the law, and entities, which collaborate in the solution of this issue.

The determined goal, which lies in mapping of and detailed elaboration on the issue of criminal activity of juvenile delinquents and in describing the influence and importance of disciplinary, preventive and retributive measures which may be imposed on a juvenile delinquent, is followed by four research questions dealing with the most frequent cause, the most frequently committed criminal activity, relapse and form of delinquent activity's commission. Answers to the research questions resulted in hypotheses derived from the research based on the analysis of documents, specifically the secondary analysis of data acquired from ten case reports provided by guardians for young persons and probation officers.

Conclusions of the bachelor's thesis should provide the public with integral information concerning the issue of criminal activity of young persons, in particular, should inform of the causes of such criminal activity and of the possibilities of effective sanctions for delinquent activity committed by juvenile delinquents.

Abstrakt

Příčiny trestné činnosti mladistvých a formy jejího postihu

Trestná činnost mladistvých delikventů je tématem odborníky diskutovaným a médií hojně využívaným. Veřejnost často, právě pod silným vlivem médií, které jí prezentují problematiku trestné činnosti mladistvých pouze z pohledu následku a nikoliv její příčiny, tyto pachatele odsoudí, aniž by znala důvod, pro který se jí dopustili a požaduje spravedlivé potrestání. Použití represivních, konkrétně výchovných, ochranných a trestních opatření, ne vždy však náležitě splní svůj účel. Z těchto důvodů je pro účelné řešení této problematiky důležité stanovení příčin trestné činnosti mladistvých, mezi které můžeme zařadit například genetickou vybavenost, osobnost jedince, rodinu, školu, vrstevnickou skupinu, návykové látky či již zmíněná média. Právě na základě zjištění a poznání důvodů, pro které mladiství trestnou činnost páchají, je možné nastavit vhodnou prevenci tohoto jednání.

Teoretická část práce se zaměřuje zejména na vymezení struktury trestné činnosti, dále na příčiny páchání trestné činnosti mladistvými pachateli, vyplývající z biologických, psychologických a sociálních předpokladů, opatření, která lze mladistvým pachatelům za spáchaná provinění uložit a subjekty, které spolupůsobí při řešení této problematiky.

Na stanovený cíl, který spočívá ve zmapování a podrobném rozpracování problematiky trestné činnosti mladistvých a v popsání vlivu a významu výchovných, ochranných a trestních opatření, která lze mladistvému pachateli uložit, navazují čtyři výzkumné otázky, které se zabývají nejčastější příčinou, nejčastěji páchanou trestnou činností, recidivou a formou páchání delikventní činnosti. Odpověďmi na výzkumné otázky byly stanoveny hypotézy, odvozené z výzkumu provedeného na základě analýzy dokumentů, konkrétně sekundární analýzy dat, zpracované z deseti kazuistik poskytnutých kurátory pro mládež a probačními úředníky.

Závěry bakalářské práce by měly poskytnout veřejnosti ucelenou informaci o problematice trestné činnosti mladistvých, zejména upozornit na příčiny této trestné činnosti a dále na možnosti účelného postihu delikventního jednání mladistvých pachatelů.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Zdravotně sociální fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 2. 5. 2012

.....

Pavλίna Schreierová

Poděkování:

Děkuji panu JUDr. Ing. Danielu Prouzovi, Ph.D. za vedení bakalářské práce a konzultace, které mi poskytl. Dále děkuji kurátorkám pro mládež odboru sociálně právní ochrany dětí Magistrátu města v Českých Budějovicích a probačním úřednicím a asistentkám Probační a mediační služby České republiky, střediska v Benešově u Prahy za ochotu a pomoc při vyhledávání kazuistik potřebných k výzkumné části této práce.

Obsah

ÚVOD	9
1. SOUČASNÝ STAV	10
1.1 Společenské faktory ovlivňující vývoj kriminality.....	10
1.2 Vývoj kriminality po roce 1989	11
1.3 Rozumová a mravní vyspělost	12
1.4 Struktura trestné činnosti	13
1.4.1 Majetková trestná činnost	15
1.4.2 Násilná trestná činnost	16
1.4.3 Mravnostní trestná činnost.....	17
1.4.4 Hospodářská trestná činnost	18
1.5 Příčiny trestné činnosti mladistvých	19
1.5.1 Biologické předpoklady	19
1.5.2 Psychologické předpoklady	20
1.5.3 Sociální předpoklady	21
1.5.4 Rodina.....	21
1.5.5 Školská zařízení	22
1.5.6 Parta, vrstevnická skupina	23
1.5.7 Alkoholismus, drogové a nedrogové závislosti	24
1.5.8 Média a moderní technologie	25
1.6 Řízení v trestních věcech mladistvých.....	25
1.6.1 Opatření ukládaná mladistvým	26
1.6.2 Výchovná opatření	26
1.6.3 Ochranná opatření.....	28
1.6.4 Trestní opatření	30
1.7 Subjekty spolupůsobící při řešení trestné činnosti mladistvých	34
1.7.1 Orgán sociálně právní ochrany dětí (OSPOD)	34
1.7.2 Policie České republiky	35
1.7.3 Soud pro mládež	35
1.7.4 Probační a mediační služba.....	36
1.7.5 Zařízení zaměřená na práci s mladistvými pachateli	36
2. CÍL PRÁCE A HYPOTÉZY	39
2.1 Cíl práce	39
2.2 Výzkumné otázky	39
3. METODIKA	40
3.1 Metodika výzkumu	40
3.2 Charakteristika zkoumaného souboru.....	40
4. VÝSLEDKY	41
4.1 Výsledky kazuistik mladistvých klientů kurátorů pro mládež.....	41
4.2 Výsledky kazuistik mladistvých klientů probačních úředníků	51
5. DISKUZE	60
5.1 Diskuze k výzkumným otázkám.....	60
5.2 Diskuze ke kazuistikám	62

5.2.1 Kazuistiky mladistvých klientů kurátorů pro mládež	62
5.2.2 Kazuistiky mladistvých klientů probačních úředníků	66
5.3 Shrnutí diskutovaných kazuistik	70
6. ZÁVĚR	72
7. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	74
8. KLÍČOVÁ SLOVA	79
9. PŘÍLOHY	80

ÚVOD

Problematika trestné činnosti mladistvých je tématem stále aktuálním a diskutovaným.

Pozornost odborníků, ať už kriminologů či psychologů je směřována k příčinám, podmínkám, které mladistvé pachatele vedou k tomu, že jednají delikventním způsobem. Osoba mladistvého pachatele je definována zákonem o soudnictví ve věcech mládeže jako osoba ve věkovém rozmezí 15 – 18 let. V průběhu svého vývoje prochází celou řadou fyzických, psychických a sociálních změn. Z toho můžeme odvodit, že kriminalita mladistvých je podmíněna právě biologickými, psychologickými a sociálními aspekty, které na jedince v průběhu jeho života působí.

Mladistvá osoba, schopná na základě své rozumové a mravní vyspělosti rozpoznat rozpor svého jednání s hranicemi stanovenými zákonem, je za čin, který spáchala trestně odpovědná, a tudíž je možné ji sankčně postihnout.

V návaznosti na výše zmíněné je cílem práce objasnění příčin kriminálního chování nezletilých starších 15ti let, popsání alternativ, které jsou orgánům činným v trestním řízení spolupůsobilým na řešení této problematiky dány jako možnost postihu protiprávního jednání. Na základě poznání příčin delikventně jednajících mladistvých je možné cíleně vytvořit vhodné metody, programy, pomocí kterých by bylo možné preventivně působit na další potenciální pachatele trestné činnosti. Naopak u osob, které trestnou činnost spáchaly a již nelze hovořit o včasné prevenci, je však možností pozitivní změny pachatelova chování právě použití represivního opatření, a to ve formě výchovné, ochranné či trestní.

Účelem zpracování tohoto tématu je poskytnout veřejnosti ucelenou informaci o této problematice a upozornit zejména na příčiny trestné činnosti mladistvých pachatelů a dále na možnosti postihu delikventního jednání, jejichž vliv se může projevat pozitivně v tom, že se tito v budoucnu další kriminální činnosti zdrží.

1. SOUČASNÝ STAV

1.1 Společenské faktory ovlivňující vývoj kriminality

Kriminalita není izolovaným jevem, ale odehrává se v určitém společenském rámci. Některé prvky ve společenském systému působí tak, že v něm kriminalita vzniká a realizuje se. Existence zločinu má zároveň pro společnost určité důsledky (20).

Je nutné vycházet z předpokladu, že společenské podmínky jsou obecnější kategorií, v jejímž rámci existují konkrétní faktory, které mohou kriminalitu působit a které vedou k ohrožení jednotlivců i společenského systému a jeho institucí. Společnost se musí proti působení kriminogenních faktorů a proti tomu, co zločin způsobuje, bránit. Tato obrana musí být co nejefektivnější a účinná, proto je nutné tyto faktory analyzovat. Kriminogenní faktory je třeba chápat jako rizikové činitele, které vyvolávají, usnadňují nebo podporují páchaní trestných činů (20).

Lze rozlišovat kriminogenní faktory individuální a společenské. Individuální (subjektivní) souvisí se strukturou osobnosti, s psychickými a fyzickými vlastnostmi jedince a jeho chováním. Společenské (objektivní) faktory působí v rámci společenského systému. Problémem, který nelze zanedbat, je fakt, že ve společenském systému dochází neustále ke změnám.

V mezinárodním měřítku řadíme mezi nejvýznamnější kriminogenní faktory globalizaci, paradoxně probíhající současně s prohlubováním rozdílů mezi vyspělými a zaostalými zeměmi. V oblasti vnitřní politiky mohou být rizikovými faktory nekoncepční, administrativní přístupy, které řešily a řeší pouze okamžitou situaci a neberou v potaz dlouhodobé důsledky. V současném „světě“ patří k rizikovým faktorům, které vyžadují politické řešení, rozsáhlá migrace. Jako další rizikový faktor se může jevit propojování moci politické s mocí ekonomickou (20).

Kromě faktorů, které se týkají celkového charakteru politické scény, existují i rizikové prvky související s působením jednotlivých politických stran. Za závažný kriminogenní faktor lze považovat situaci, kdy politické strany preferují vlastní stranické zájmy před veřejným zájmem a zájmy voličů.

Kriminogenní faktory je možné nalézt ovšem také v oblasti ekonomické, v rámci justice, v oblasti státní správy apod. (20).

Stále v pohybu jsou i méně nápadné společenské změny, jejichž vliv na kriminalitu v podstatě nelze odhadnout. Jedná se například o skokový vývoj internetového obchodování včetně jeho mezinárodního rozměru, šířící se zneužívání sociálních sítí (např. Facebooku, Twitteru aj.), bouřlivý vývoj informačních technologií, různé krizové jevy ve společnosti, teritoriální rozšiřování terorismu atd. (14).

1.2 Vývoj kriminality po roce 1989

Za posledních dvacet let lze kriminální scénu ČR znázornit jako pozoruhodnou křivku plnou radikálních změn, na jejímž počátku byla velká amnestie v roce 1990, která vyústila v propuštění většiny tehdy vězněných osob a omilostnění značné části stíhaných pachatelů trestných činů. Po amnestii následoval desetiletý, zpočátku skokový, později pozvolný růst evidované kriminality, a to především takové, jejíž pachatelé nebyli zjištěni (14).

Vrchol evidované kriminality v ČR spadá do let 1998-1999, kdy především následkem mimořádného nárůstu počtu majetkových trestných činů úroveň kriminality dosáhla čtyřnásobku než tomu bylo před rokem 1990, přičemž 72 % evidované kriminality v letech 1998-1999 představovala právě majetková kriminalita. Hospodářská trestná činnost se v posledním desetiletí pohybuje mezi 30 a 40 tisíci evidovaných trestných činů ročně.

Tak, jak narůstal počet evidovaných trestných činů, narůstal i počet objasněných trestných činů. Nejnižší úroveň objasněnosti byla v roce 1993 – cca 32 % a nejvyšší v letech 2000 a 2001 – kolem 45 %. Po roce 1999, s poklesem počtu evidovaných trestných činů, začal klesat i počet objasněných trestných činů. V roce 2009 činila objasněnost 38 % (14).

Kriminalita nezletilých dosáhla svého vrcholu, stejně jako celková kriminalita, v roce 1999 a od té doby dochází k radikálnímu poklesu tohoto jevu. Zvlášť nápadný je pád „křivky“ v roce 2002 (novelizován trestní zákon v části určující hranici škody

způsobenou určitými – převážně majetkovými – druhy trestných činů). Propad evidovaných trestných činů u nezletilých představoval tehdy polovinu oproti roku předchozímu. Další výrazný pokles nastal v roce 2004, kdy vešel v platnost nový zákon, zákon o soudnictví ve věcech mládeže (14). Další změnu je možné očekávat po novelizaci zákona o soudnictví ve věcech mládeže s číslem 301/2011 Sb. (26).

Dospělí i nedospělí pachatelé byli v uplynulých dvaceti letech stíháni a vyšetřováni především pro majetkovou trestnou činnost, která tvořila v 90. letech více než 70% a na konci hodnoceného období 60% z celkového počtu evidovaných trestných činů. V posledních třech letech jsou dospělí pachatelé v ČR stíháni především za dopravní kriminalitu, dále za úvěrové podvody, zanedbání povinné výživy a ohrožení pod vlivem návykové látky a opilství. U pachatelů - dětských a mladistvých, na rozdíl od dospělých – za osobami vyšetřovanými za krádeže následovaly, a v posledních třech letech následují, co do četnosti, osoby vyšetřované za loupeže, úmyslné ublížení na zdraví, poškozování cizí věci, sprejerství a drogové delikty, tj. v posledním období jsou osoby mladší 18 let stíhány za závažnější trestnou činnost než dospělí pachatelé. Dle způsobené škody se většina majetkových činů spáchaných mládeží řadí v současnosti do kategorie přestupků, které i pokud jsou evidované, tak nejsou hromadně statisticky zpracovávány ani vyhodnocovány (14).

V současné době tvoří strukturu kriminality mladistvých pachatelů především prosté krádeže, krádeže vloupáním, ostatní majetková činnost. Objevuje se ale i násilná trestná činnost a mravnostní trestná činnost (13).

1.3 Rozumová a mravní vyspělost

Trestní odpovědnost mladistvého pachatele je podmíněna nejen dosažením zákonem stanoveného věku (mladistvý je trestně odpovědný od 15 let věku) a jeho přičetností (2), ale také dosažením potřebného stupně rozumové a mravní vyspělosti (23).

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže v ustanovení § 5 ods. 1 uvádí, že mladistvý, který v době spáchání provinění nedosáhl takové rozumové a mravní

vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho nebezpečnost pro společnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin odpovědný (30).

Rozumová a mravní vyspělost může být chápána jako zvláštní druh přičetnosti pachatele. Je postavena na dvou složkách, které se vzájemně ovlivňují. Složka rozumového vývoje zahrnuje postupné individuální nabývání schopností pojmového myšlení. Za složku mravního vývoje lze obecně považovat proces, ve kterém si osobnost mladistvého v průběhu individuálního rozvoje osvojuje normy chování, které platí v dané společnosti, a tyto přeměňuje na osobní a morální kvality a tím si tak vytváří vlastní hodnotový systém (2).

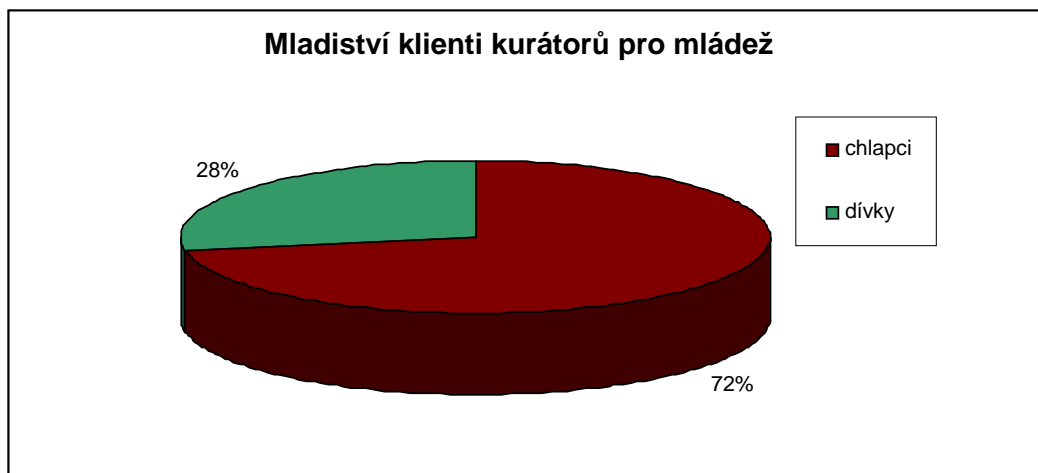
Rozumová a mravní vyspělost mladistvého pachatele je zásadním pojmem v řízení o spáchaném provinění. Je posuzováno, zda mladistvý dosáhl takového stupně duševního vývoje, jaký je pro jeho věk obvyklý, „normální“. Nedostatečná zralost zjišťovaná znaleckým posudkem může vyústit v nedostatek podmínky nutné pro trestní stíhání a v konečném důsledku vést k zastavení trestního řízení (23).

1.4 Struktura trestné činnosti

Při snaze popsat strukturu, specifické znaky a vývoj kriminality mládeže, je potřebné si uvědomit, že právě u této věkové kategorie je nutné počítat s vysokou mírou kriminality latentní. Delikventní chování je mezi dětmi široce rozšířeno, není ničím neobvyklým, ale zřídka je takové chování oficiálně registrováno. Jedná se zejména o méně závažné delikty, které jsou u mládeže považovány za „normální“, pouze malá část z nich je odhalena a stíhána. Lze předpokládat, že toto do jisté míry může souviset s vyšší tolerancí společnosti k méně závažným činům, které jsou páčány mládeží. Porušování práva v tomto věku je do jisté míry chápáno jako normální jev, který je podmíněný vývojem jedince (11).

Ze statistických dat orgánu sociálně - právní ochrany dětí uvedených v grafu č. 1 lze konstatovat, že dívky se na páčání trestné činnosti podílejí v menší míře než chlapci.

Graf č. 1

Zdroj: Roční výkaz o výkonu sociálně - právní ochrany dětí za rok 2010 (38)

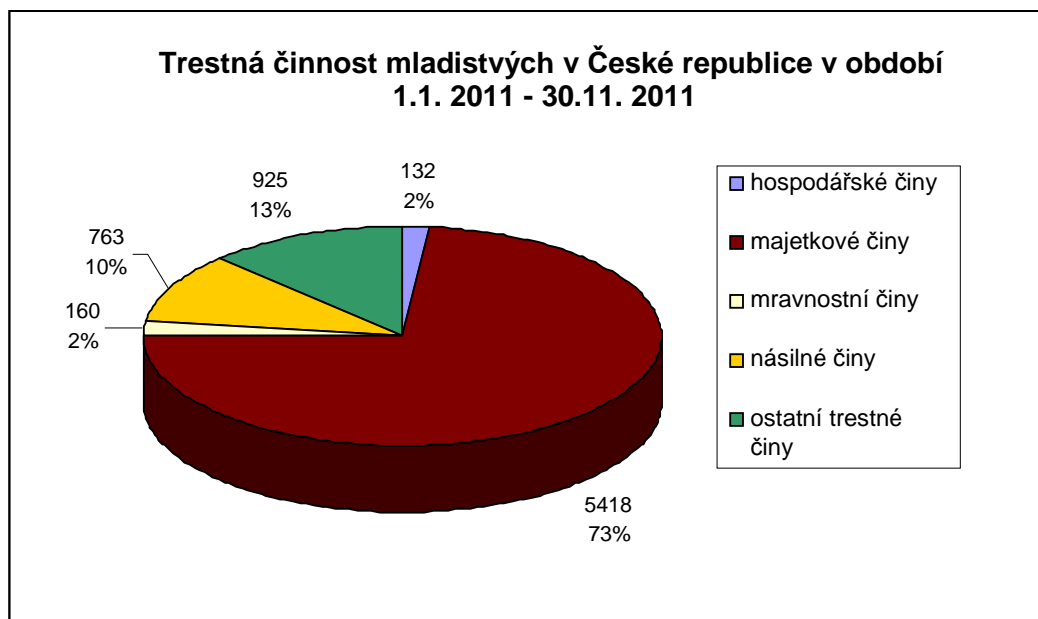
V rozsahu a závažnosti páchaných činů existují mezi oběma pohlavími velké rozdíly. Rozdíly v páchané trestné činnosti lze spatřovat také mezi dětmi a mladistvými, kdy mladiství se dopouštějí činů více závažných (např. loupeží, krádeží vloupáním, krádeží motorových vozidel, násilných trestných činů, drogové kriminality, rasově motivovaných trestných činů apod.).

Dalším charakteristickým rysem je, že mládež páchá trestnou činnost zpravidla ve skupinách. Toto platí především pro chlapce. Dívky se častěji dopouštějí delikventního jednání individuálně (11).

Matoušek a Matoušková dospěli k závěru, že delikvence mládeže je vyšší mezi příslušníky některých etnických minorit, než by měla být vzhledem k jejich zastoupení v dané společnosti. Nejvíce zastoupená je mezi stíhanými osobami romská etnická menšina (17). Příslušnost k etnické minoritě však nelze považovat za predispoziční faktor delikventního chování (11).

Pro zpracování následujících kapitol byla dle grafu č. 2 vybrána trestná činnost majetková, násilná, která byla dle statistik PČR mezi mladistvými zastoupena nejvýrazněji. Hospodářská a mravnostní trestná činnost byla poměrně vyrovnaná. Z grafu vyplývá, že se mladiství nejčastěji dopouštějí trestné činnosti majetkové (36).

Graf č. 2

Zdroj: *Statistiky Policie České republiky (36)*

1.4.1 Majetková trestná činnost

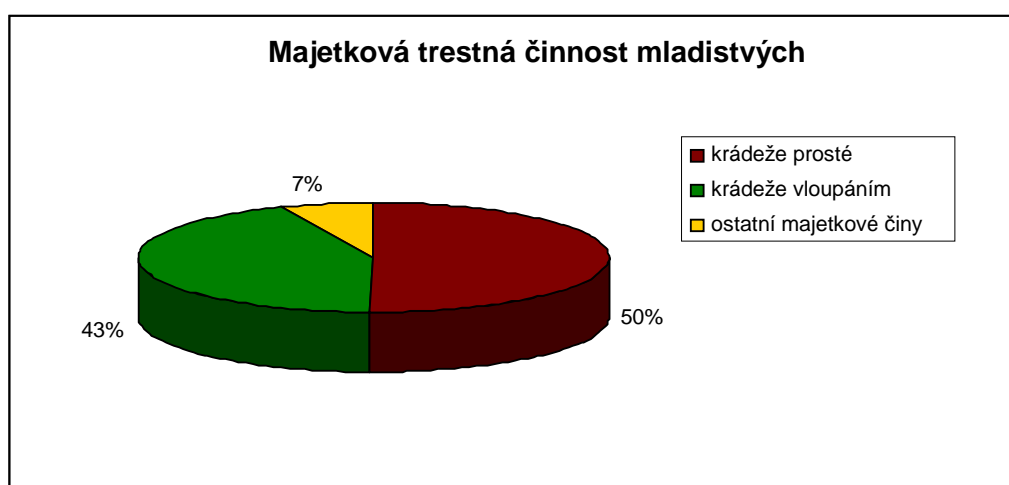
Trestné činy proti majetku tvoří převážnou část celkové kriminality. Lze ji charakterizovat jako tzv. útok proti cizímu majetku (1). Skutkové podstaty této trestné činnosti jsou zakotveny v páté hlavě zvláštní části trestního zákoníku (Trestné činy proti majetku) (33).

Za základní objekt těchto trestných činů jsou považovány vlastnické vztahy a majetek, ve většině případů bývá primárním cílem pachatele vlastní obohacení nebo poškození cizího majetku. Majetkové trestné činy lze rozdělit do dvou skupin (11). Do první skupiny se řadí činy, které slouží především k obohacení pachatele nebo jiných osob na úkor cizího majetku. Patří sem klasické trestné činy jako jsou krádež podle § 205 TrZk, zpronevěra podle § 206 TrZk, neoprávněné užívání cizí věci podle § 207, podvod podle §§ 209, 210, 211, 212 TrZk a další (1, 33). Druhou skupinu tvoří trestné činy, pro které je typická poškozovací činnost, například poškození věřitele podle § 222 TrZk, poškození cizí věci podle § 228 TrZk apod. (11, 33).

Z následujícího grafu č. 3 vyplývá, že mladiství se nejčastěji dopouštějí majetkových trestných činů, kdy jsou tyto činy děleny do třech skupin – krádeže prosté,

krádeže vloupáním a ostatní majetkové činy. Ze statistik PČR je zřetelné, že z ostatních majetkových činů se jedná především o trestný čin poškozování cizí věci. Z krádeží prostých se jedná především o krádeže automobilů, krádeže v bytech, krádeže kapesní a krádeže v jiných objektech. Krádeže vloupáním jsou zastoupeny nejčastěji krádežemi vloupáním do víkendových chat, krádežemi vloupáním do obchodů, krádežemi vloupáním do domů, krádežemi vloupáním do ostatních objektů (36).

Graf č. 3

Zdroj: Statistiky Policie České republiky (36)

1.4.2 Násilná trestná činnost

Pojem násilná kriminalita vychází ze způsobu provedení trestného činu a zahrnuje ty trestné činy, jejichž významnou charakteristikou je poškození, destrukce cílového objektu jednání (11). V kriminologii bývá pojem násilí často ztotožňován s pojmem agrese, mluví se tak o kriminální agresi. Násilná kriminalita nebývá vždy vymezována jednotně. Rozdíly jsou patrné zejména v míře použitého násilí, které směřuje nejen vůči osobě, ale i proti věci. Dále je možné rozlišovat násilí psychické (verbální) od násilí fyzického (19).

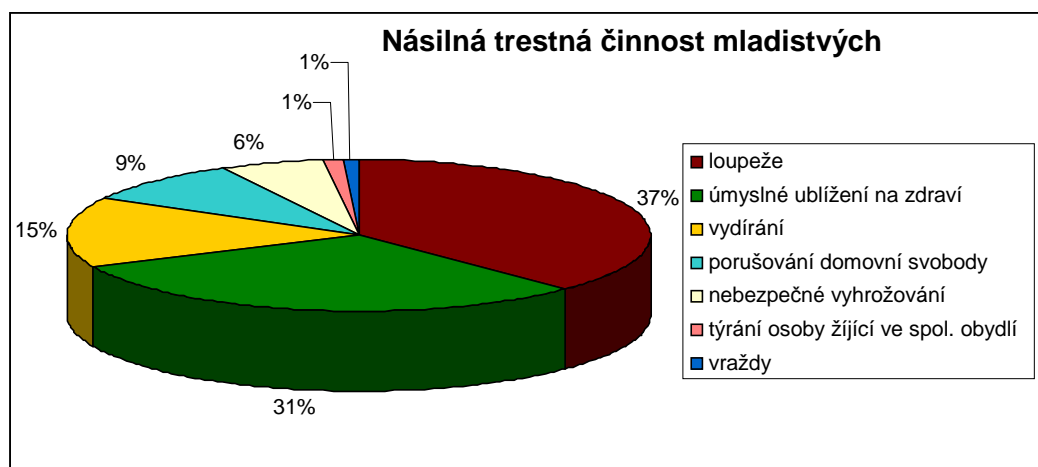
Kuchta a Válková uvádí, že u pachatelů násilné trestné činnosti se ukazuje významný vliv rodinného prostředí. U dětí a dospívajících bývá násilné chování chápáno jako jeden z prvků poruchy chování. Antisociální rysy dětí a mladistvých jsou

silně ovlivňovány vlivy prostředí. Za významné vlivy jsou například u chlapců označovány porodní komplikace, porucha citové vazby mezi matkou a dítětem, dále je uváděno duševní poranění v dětství apod. (11).

Násilná trestná činnost je velmi často páchána pod vlivem alkoholu, objevují se činy páchané z interpersonálních konfliktů motivovaných žárlivostí, mstou nebo nenávisť, u mladistvých se objevuje silný vliv vrstevnické skupiny (19).

Specifickou skupinu pachatelů ve věku mladistvých tvoří pachatelé trestné činnosti v souvislosti s vlivem určité subkultury. V této souvislosti se může jednat o velmi závažné násilné trestné činy (11). Z grafu č. 4 je patrné, že mezi násilnými trestnými činy převažuje mezi mladistvými trestný čin loupeže, dále trestný čin úmyslného ublížení na zdraví, třetí nejčastější je trestný čin vydírání. Objevuje se zde i trestný čin vraždy, kdy se dle statistik PČR jedná o vraždy loupežné a vraždy motivované osobními vztahy zastoupené ve stejném poměru.

Graf č. 4

Zdroj: Statistiky Policie České republiky (36)

1.4.3 Mravnostní trestná činnost

Společným rysem mravnostních trestných činů je jejich spjatost s pohlavním pudem (1). V rámci mravnostní kriminality jsou rozlišovány dvě skupiny činů. Jedná se o tzv. sexuální kriminalitu ve skupině první, kam řadíme například trestný čin znásilnění dle § 185 TrZk, trestný čin pohlavního zneužití dle § 187 TrZk apod.,

a o kriminalitu spojenou s prostitucí ve skupině druhé, kam lze zařadit trestný čin kuplířství dle § 189 TrZk (11).

Každá společnost vytváří své regulační mechanismy, kterými se snaží vytvářet tlak na sexuální chování jedinců (19). Z hlediska kriminologie se jedná o sexuální chování, která nejsou společností akceptována (11). Z hlediska příčin vstupují do popředí specifické rysy spojené zejména s osobností pachatele. Jedná se především o pohlavní nezdrženlivost, pohlavní nevyzrállost a poruchy v oblasti sexuálního pudu (19). Z hlediska mravnostní trestné činnosti vykazuje graf č. 5 dle statistik PČR nejvyšší procento trestného činu pohlavní zneužití, dále je to znásilnění. V rámci ostatních mravnostních trestných činů se jedná především o činy zařazené v kategorii ostatní pohlavní úchyly a soulož mezi příbuznými.

Graf č. 5

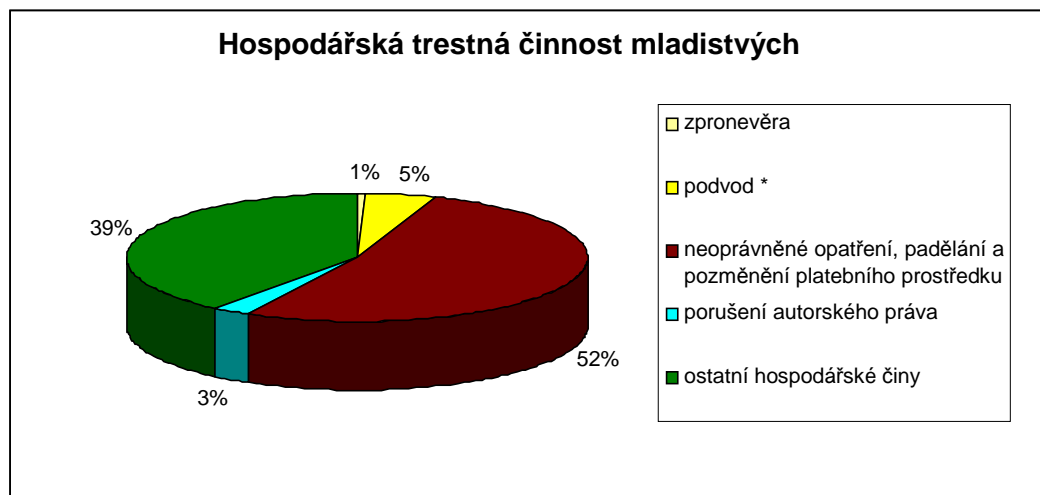

Zdroj: Statistika Policie České republiky (36)

1.4.4 Hospodářská trestná činnost

Hospodářskou kriminalitu je třeba odlišovat od kriminality majetkové. Majetková kriminalita směřuje proti „majetku“, hospodářská kriminalita proti hospodářskému řádu a jeho fungování (19). V grafu č. 6 je možné vidět, že mladiství se dopouštějí nejčastěji hospodářského trestného činu neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku.

Graf č. 6

Zdroj: Statistiky Policie České republiky (36)

* Statistiky Policie České republiky řadí trestný čin podvodu mezi trestné činy hospodářské (36). Dle systematiky trestního zákoníku se tento čin řadí mezi trestné činy proti majetku (33).

1.5 Příčiny trestné činnosti mladistvých

Primárním znakem delikventního chování je porušování právních norem (22). Příčinami kriminality mládeže se zabývala celá řada kriminologických biologicky, psychologicky či sociálně orientovaných teorií, z čehož lze vyvodit, že se můžeme setkat s biologickými, psychologickými, případně sociálními předpoklady delikventního chování mládeže (11). Příčiny vzniku takového chování nelze omezit na určitou teorii, jsou vždy multifaktoriální. Každý jedinec je individuální osobností, nelze proto stanovit určitou příčinu delikvence, typická osobnost delikventa neexistuje (22).

1.5.1 Biologické předpoklady

Mezi biologické předpoklady delikventního chování můžeme zařadit genetickou výbavu jedince (16), jako jeden z mnoha faktorů, které mají na toto chování vliv (17). Genetická dispozice může být odpovědná například za sníženou sebekontrolu nebo za

hyperaktivitu jedince. Neřadí se mezi přímé příčiny delikventního chování, tato vloha pouze zvyšuje pravděpodobnost, že na chování jedince budou mít vliv další činitelé, bez kterých by se delikventní jednání neuskutečnilo. Dědičnost zločinnosti mládeže je méně výrazná než dědičnost zločinnosti u dospělé populace. Důvodem může být „krátká doba“ k projevení genetické vlohy a pravděpodobně i silnější vliv sociálních faktorů v průběhu dospívání.

Genetická dispozice pouze snižuje, respektive zvyšuje práh pro působení vlivů prostředí (17).

1.5.2 Psychologické předpoklady

Osobnost, neurotické či psychopatické poruchy osobnosti lze klasifikovat jako psychologické dispozice pro delikventní chování jedince (8). Jak již bylo zmíněno, typický delikventní osobnostní model neexistuje. Všechny vlastnosti, které zvyšují riziko delikventního chování, jako jsou například sobeckost, chladnokrevnost, necitlivost nebo fyzická zdatnost, mohou být stejně tak předpokladem společenského úspěchu.

Ani typické delikventní motivační a hodnotové struktury není možné stanovit. Potřeby pachatelů trestných činů se nemusí výrazněji lišit od populačního průměru. Rozdíl je spíše ve způsobu, jakým se je snaží uspokojit. Typickými znaky motivace a způsobu uspokojování potřeb delikventních jedinců jsou především nezdrženlivost, kdy je nutné aktuálně pocíťovanou potřebu uspokojit okamžitě, bez toho, aby o ni jedinec uvažoval, dále je to určitý egocentrismus, kdy je pro jedince důležité uspokojení pouze svých subjektivních potřeb a prosazení svých názorů (22).

V případě neurotické poruchy se jedná především o emočně narušeného delikventa, u kterého je možné vidět „fungující“ svědomí, které jej usvědčuje pocity viny, úzkostí či občasnou svědomitostí. Delikventní chování je v tomto případě spouštěno primárně sociologickými faktory. Pro psychopatickou poruchu osobnosti svědčí především nepřítomnost výčitek svědomí, nedostatek osobní loajality,

neschopnost myslet do budoucnosti, povrchní mezilidské vztahy, nerozvinuté citové vztahy či nedostačující tolerance k frustraci a úzkosti (8).

Mezi základní osobnostní faktory, které mohou mít význam pro rozvoj delikventního chování, lze zařadit nepřátelský postoj ke světu, nedostatečně rozvinuté svědomí, impulzivitu spojenou s nedostatečným sebeovládáním a časté agresivní prosazování vlastních cílů (22).

1.5.3 Sociální předpoklady

Společnost je pro rozvoj a existenci každého člověka velice významná. Uspokojuje mnohé z jeho potřeb, určuje normy, hodnoty, vzory i ideály chování (22). Společenské prostředí lze vymezit jako část světa, tedy prostor, který mladistvého obklopuje, se kterým je ve vzájemné interakci, tj. na mladistvého působí svými podněty, ovlivňuje jeho vývoj a on na tyto podněty reaguje, přizpůsobuje se a také svou aktivní činností mění (10). Do sociálního prostředí řadíme rodinu, školu, vrstevnické skupiny, a také média (17).

1.5.4 Rodina

Rodina je základní přirozenou sociální skupinou s rozhodujícím významem pro růst a vývoj jedince (25). Rodinu je třeba chápat jako systém, kdy prvky tohoto systému nejsou jednotliví lidé sami o sobě, ale lidé ve vzájemných interakcích a vztazích. Rodinu není možné poznávat pouze na základě znalosti jednotlivců, neboť chování každého ovlivňuje všechny ostatní. Rodina je základní „institucí“ podílející se na výchově a růstu dětí a mladistvých (15).

Dle názoru Nešpora je omylem se domnívat, že děti od svých rodičů očekávají neomezenou svobodu. Naopak děti z rodin, ve kterých nejsou stanovena žádná pravidla a vládne zmatek, nebývají příliš šťastné. Rodiče jsou pro děti nositeli hodnot a vzory. Tento vliv není jediný, ale velmi důležitý. Výchova dítěte, později mladistvého není vůbec jednoduchá. Žádný univerzální způsob výchovy neexistuje, každá z rodin si

nachází svůj vlastní. Lze říci, že dobře vychovávají ti rodiče, kteří dokáží své dítě přijímat, očekávají od něj zralé chování, prosazují v rodině pravidla, dokáží přikázat nebo potrestat, dítě povzbuzují k nezávislosti a otevřeně s ním komunikují, dokáží vyslechnout jeho názor a vyjádřit svůj vlastní, respektují jeho práva i práva vlastní (18).

V současné době je integrita rodiny silně narušena (10). V posledních letech klesá sňatečnost, porodnost, zvyšuje se věk, ve kterém lidé prvně vstupují do manželství, stoupá počet rodin, v nichž o dítě pečuje pouze jeden rodič (17). Toto vše souvisí především s nárůstem podnikatelských aktivit, které zabírají stále více časového prostoru. Vytrácejí se chvíle, které rodina tráví pohromadě za účelem popovídat si, podělit se o radosti i strasti, poradit se o řešení různých problémů. Rodiče mají na své děti stále méně času, důležitější je pro ně zaměstnání a zvyšování životní úrovně. Nedostatek času dětem často kompenzují vysokým kapesným. Děti jsou čím dál více odkázány samy na sebe, často bez jakékoliv intervence rodičů (10). Rodina je tak tradičně považována za hlavního činitele, který svým selháváním dětem a mladistvým umožňuje rozvoj kriminálního chování (17).

1.5.5 Školská zařízení

Škola je hned po rodině druhým nejvýznamnějším socializačním činitelem a institucí, která ovlivňuje osobnost, vztahy a běžnou každodenní zkušenost dětí a mladistvých (12).

Přechodem do školy ztrácí každé dítě své výlučné postavení, které do této doby mělo v rodině. Musí se přizpůsobovat novému životnímu rytmu, a to zejména nucenému vstávání v určitou dobu, vyučovacími hodinami, které jsou děleny přestávkami, odpolední či večerní přípravě do školy na následující den. Škola se k němu staví jako k jednomu z mnoha dalších dětí a jejím největším zájmem v první řadě je především to, aby se ukáznilo, „bylo jako ostatní děti“. Učitel se stává autoritou, která konkuruje autoritě rodičů a později také vrstevníků. Žáci jsou ve školách mimo jiné vedeni i k závislosti na autoritě učitele. Ta se zejména u rizikových dětí může velmi rychle přeměnit v odpor ke škole a odpor k ní samé.

Problémem se může jevit také postoj některých pedagogů, kteří mají tendence dělit své žáky na „ty lepší“, kteří v hodinách vzorně spolupracují a „ty horší“, kteří spolupracují méně, či vůbec ne. Takoví žáci tak necítí potřebu ve škole něčeho dosáhnout, spíše vyplní již předem negativní očekávání svými špatnými výkony. Je pravděpodobné, že mezi neparticipujícími žáky jsou potom i ti, u kterých je vyšší pravděpodobnost sociálního selhání. Tito často patří mezi ty, kteří se zapojují do šikanování ostatních, chodí za školu, dopouští se trestné činnosti apod. Delikvence pro ně tak může být jinou, alternativní cestou dosahování „úspěchů“, kterých ve škole nejsou schopni dosáhnout. Kriminalita mládeže bývá spojována s nedostatečným vzděláním, často s nedokončeným základním vzděláním, nízkou motivací k práci a tím i s nezaměstnaností (17).

Je nutné, aby vzdělávací systém dokázal rychle a pružně reagovat na změny života a životního stylu. Jako zásadní cíl se jeví pro současné vzdělávání „vyzbrojení“ mladých lidí silou vzdorovat různým vlivům a nástrahám (např. hrací automaty, drogy), větší zodpovědností za své jednání i jednání druhých, posílení altruistických tendencí a solidarity (10).

1.5.6 Parta, vrstevnická skupina

V průběhu dospívání je nutné brát v úvahu rostoucí vliv vrstevníků a subkultur mládeže. Vrstevnická skupina je v tomto období považována za skupinu nejvýznamnější (11).

Potřeba někam patřit, být někam přijat, je u mládeže velmi výrazná. Jako člen party, vrstevnické skupiny může mladistvý uspokojovat své potřeby, věnovat se svým zájmům společně s lidmi, kteří mají potřeby a zájmy stejné, či podobné. Členy skupin spojují podobné názory a postoje vůči okolnímu světu. Pojítkem může být také touha po samostatnosti jednání, osvobození se od vlivů dospělých apod. Parta dává svým členům možnost svěřit se se svými prožitky a myšlenkami bez zábrán, uvolnit emocionální napětí, zvyšuje u jedince pocit sebejistoty a je podporou při činech, které směřují k nezávislosti na autoritě dospělých (4). Právě tato podpora je zejména u delikventních

skupin výrazným problémem. Členové těchto part pochází velmi často z dysfunkčních rodin a vrstevnická skupina se pro ně stává prakticky novou „rodinou“. Přijetí do party bývá spojováno se vstupním rituálem, v tomto případě například se spácháním nějakého trestného činu. Opuštění party pak může znamenat hrozbu anonymního prozrazení na policii (17).

Děti a mladiství se dopouštějí trestné činnosti často právě pod vlivem party, častá je také organizovanost těchto skupin, která umožňuje páchat trestné činy ve větším rozsahu. Členství v partě dodává sebevědomí a pocit síly, spácháním trestného činu se jedinci dostává většího uznání ve skupině (4).

Některé party jsou ke kriminální činnosti přivedeny zejména způsobem trávení volného času v hernách či na diskotékách, kdy se jim postupem času nedostává finančních prostředků a jsou nuceni si je opatřovat delikventním způsobem. Tento typ delikventních skupin je u nás nejčastější (17).

1.5.7 Alkoholismus, drogové a nedrogové závislosti

Z hlediska kriminality mladistvých jsou alkoholismus a ostatní závislosti chápány spíše jako sekundární rizikové faktory, které se objevují v souvislosti s ostatními uvedenými příčinami kriminality dětí a mladistvých (11).

Alkohol a drogy jsou pro děti a mladistvé mnohem nebezpečnější než pro dospělé, protože organismus dítěte či dospívajícího se s nimi vyrovnává mnohem hůře jak tělesně, tak i duševně. Alkoholismus se u nás řadí mezi nejrozšířenější závislosti (17). Játra dospívajícího nejsou schopna alkohol odbourávat v takové míře, jak je tomu u dospělých. Otrava alkoholem může proto nastat i po malých dávkách. Alkohol oslabuje zábrany, může se objevovat slovní či fyzická agrese, totéž se děje i pod vlivem ostatních drog (18). Jako významný problém závislosti u mladistvých se jeví také závislost na hracích automatech (17).

Trestných činů souvisejících s drogovou problematikou se jedinci dopouští spíše než trestných činů pod vlivem drogy, a to především z důvodu obstarávání finančních prostředků na její koupi. Od majetkových trestných činů, páchaných nejprve v rodině, se tak mohou dostat až k násilným trestným činům ohrožujícím širší společnost (24).

1.5.8 Média a moderní technologie

O skutečnosti, že media představují významný faktor, který spoluvytváří život jednotlivce, skupin i celé společnosti, nemůže být pochyb. Nikdy nepanovala a dodnes nepanuje jednota v tom, čím vlastně mohou média ovlivňovat jednotlivce i společnost a jaké povahy toto jejich působení je. Média jsou přitom společenskou institucí natolik významnou a natolik provázanou, že jejich podíl na stavu společnosti, případně na rozpoložení jedince prakticky nelze izolovat a zkoumat samostatně. Výjevy nabízené médiu mohou vést k napodobování prezentovaného chování. Tyto úvahy především varují před možností, že zobrazování sociálně nežádoucího jednání (násilí, loupežná přepadení, zorganizování pouliční bitky apod.) může vést k tomu, že disponování jedinci se mohou „naučit“, jak určitý trestný čin provést (7).

Dnešní děti tráví mnohem více svého volného času sledováním televize, hraním počítačových her či sledováním různých sociálních sítí (17). Rozvoj moderních technologií je nezastavitelný. Téměř každá domácnost dnes disponuje minimálně jedním televizním přijímačem, počítačem s připojením k internetu, videopřehrávačem a dalšími výdobytky moderní technologie. Násilí se objevuje ve všech těchto médiích a děti a mladiství často nedokáží rozeznat skutečnou realitu od virtuálního světa, snaží se vtělit do rolí svých hrdinů a mnohdy si vůbec neuvědomují závažnost svého chování (6).

1.6 Řízení v trestních věcech mladistvých

V řízení proti mladistvým je třeba dbát toho, aby vyšetřování, projednávání i rozhodování v jejich trestních věcech bylo svěřováno osobám, jejichž znalost otázek souvisejících s výchovou mládeže zaručí splnění výchovného účelu řízení. Orgány činné dle zákona o soudnictví ve věcech mládeže postupují ve spolupráci s orgánem sociálně - právní ochrany dětí a s Probační a mediační službou. Řízení ve věcech mladistvých koná soud pro mládež, v jehož obvodu mladistvý bydlí. V případě, že nemá stálé bydliště, soud, v jehož obvodu se mladistvý zdržuje nebo pracuje. Pokud takové místo nelze zjistit, koná řízení soud pro mládež, v jehož obvodu bylo provinění

spácháno, případně vyšlo najevo (33). Zahájit řízení lze buď návrhem státního zástupce na zahájení řízení nebo z vlastního podnětu soudu pro mládež. Soud pro mládež může v řízení o uložení opatření uložit mladistvému konkrétní druhy opatření (2).

1.6.1 Opatření ukládaná mladistvým

Účelem opatření, která jsou mladistvému ukládána, je především vytvoření podmínek pro řádný duševní a mravní vývoj. Přitom musí být přihlíženo k jeho osobní rozumové a mravní úrovni, rodinným poměrům, prostředí mladistvého apod. (2).

Mladistvému lze uložit:

- výchovná opatření,
- ochranná opatření nebo
- trestní opatření (30).

1.6.2 Výchovná opatření

Výchovná opatření v systému sankcí pro mladistvé představují nejmírnější druh sankcí. Účelem těchto opatření je mimo jiné usměrňovat způsob života mladistvého a tím podporovat a zajišťovat jeho výchovu (5). Výchovná opatření lze mladistvému pachateli uložit již v průběhu řízení (2), tedy ještě před zahájením trestního stíhání. Poté je možné výchovná opatření uložit kdykoliv později až do pravomocného rozhodnutí věci. Zvláštností těchto opatření je, že je možné je uložit bez souhlasu mladistvého (5).

Výchovnými opatřeními jsou:

- a) dohled probačního úředníka,
- b) probační program,
- c) výchovné povinnosti,
- d) výchovná omezení,
- e) napomenutí s výstrahou (30).

Je možné uložit jedno výchovné opatření nebo jejich kombinaci dle aktuální potřeby (5).

Ad a) Dohledem probačního úředníka se rozumí pravidelný kontakt mladistvého s jemu přiděleným probačním úředníkem ve stanovených lhůtách. Účelem je sledování a kontrola chování mladistvého s ohledem na zajištění ochrany společnosti a snížení možnosti opakování trestné činnosti a dále také odborné vedení a pomoc mladistvému s cílem zajistit budoucí vedení řádného života.

Ad b) Probační program je chápán zejména jako program sociálního výcviku, psychologického poradenství, terapeutický program, program zahrnující obecně prospěšnou činnost, vzdělávací, doškolovací, rekvalifikační nebo jiný program s různým stupněm režimu omezení. Vykonání vhodného probačního programu je jedním z kritérií, které může znamenat možnost odstoupení od trestního stíhání u méně závažných provinění (5).

Ad c) Demonstrativní výčet výchovných povinností je uveden v ustanovení § 18 odst. 1 ZSM. Soud pro mládež může mladistvému uložit výchovnou povinnost, a to zejména, aby bydlel s rodičem nebo jiným dospělým odpovědným za jeho výchovu, zaplatil přiměřenou peněžitou částku, kterou zároveň určí, obětí trestné činnosti, vykonal bezplatně ve svém volném čase společensky prospěšnou činnost, usiloval o vyrovnání s poškozeným, nahradil dle svých sil způsobenou škodu, podrobil se léčení závislosti na návykových látkách, podrobil se ve svém volném čase vhodnému programu sociálního výcviku, psychologického poradenství, terapeutickému programu nebo jinému programu k rozvíjení sociálních dovedností a osobnosti mladistvého, který není probačním programem (30).

Při ukládání výchovné povinnosti soud přihlíží ke zdravotní způsobilosti mladistvého, zaplacení peněžité částky se uloží, lze –li předpokládat, že bude zaplácena z finančních prostředků, se kterými má mladistvý právo samostatně nakládat, vykonání

společensky prospěšné činnosti se uloží tak, aby nenarušilo přípravu na budoucí povolání.

Ad d) Výchovnými omezeními soud pro mládež, případně státní zástupce v přípravném řízení omezuje mladistvému například pobyt na určitých místech, stýkání se s určitými lidmi, přechovávání předmětů, které by mohly posloužit k páčání provinění, dále je možné uložit omezení v podobě neužívání návykových látek, neúčastnění se hazardních her, apod.

Výchovné omezení smí být uloženo pouze tak, aby nenarušovalo přípravu na budoucí povolání.

Ad e) Podstatou napomenutí s výstrahou je výtka adresovaná mladistvému, která musí být učiněna osobně v přítomnosti jeho zákonného zástupce. Napomenutí s výstrahou je možné se souhlasem osoby, proti níž se řízení vede, ukládat již v průběhu trestního řízení, a to nejdéle do jeho pravomocného skončení (5).

1.6.3 Ochranná opatření

Ochranná opatření znamenají určitou újmu a omezení osobní svobody a práv toho, komu jsou uložena. Účelem je především prevence dalšího porušení nebo ohrožení zájmů chráněných trestním zákonem, dále také izolace a léčba osob nepřičetných či zmenšeně přičetných. Ochranná opatření zásadně trvají tak dlouho, dokud to vyžaduje jejich účel (5).

Ochrannými opatřeními jsou:

- a) ochranné léčení,
- b) zabezpečovací detence,
- c) zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty,
- d) ochranná výchova (2).

Ochrannou výchovu je možné uložit pouze dle ZSM. Ochranné léčení, zabezpečovací detence a zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty jsou ukládány dle TrZk (30).

Ad a) Soud uloží ochranné léčení v případě, že mladistvý spáchal provinění ve stavu zmenšené přičetnosti a od uložení trestního opatření bylo upuštěno nebo v případě, že trestní sazba trestního opatření odnětí svobody je snížena pod dolní hranici. Soud může ochranné léčení uložit i v případě, že mladistvý spáchal čin ve stavu vyvolaném duševní poruchou a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný nebo užívá návykovou látku, čin spáchal pod jejím vlivem nebo v souvislosti s jejím zneužíváním. Ochranné léčení je možné uložit ve formě ambulantní nebo ústavní. Tyto formy lze měnit, včetně přeměny na zabezpečovací detenci. Ochranné léčení trvá tak dlouho, dokud to vyžaduje jeho účel, nejdéle však 2 roky. Tuto lhůtu je možné opakovaně prodlužovat, vždy však nejdéle o další 2 roky. O propuštění z ochranného léčení rozhoduje soud. Hrozí – li recidiva mladistvého, může soud po propuštění nařídit dohled nad chováním mladistvého až na dobu 5 let (33).

Ad b) Soud uloží zabezpečovací detenci v případě, že mladistvý spáchal čin ve stavu zmenšené přičetnosti, od jeho potrestání bylo upuštěno a uložené ochranné léčení nepostačuje k dostatečné ochraně společnosti nebo se jedná o pachatele činu jinak trestného, který by naplňoval znaky zvlášť závažného zločinu a pro nepřičetnost není trestně odpovědný nebo se oddává zneužívání návykových látek a znovu spáchá zvlášť závažný zločin, ač mu byl dříve za takový delikt uložen nepodmíněný trest odnětí svobody. Zabezpečovací detence se vykonává v ústavech určených k jejímu výkonu. Jedná se o ústavy se zvláštní ostrahou a s léčebnými, psychologickými, vzdělávacími, rehabilitačními a dalšími programy. Trvá tak dlouho, dokud to vyžaduje její účel. Soud je povinen jedenkrát za 6 měsíců přezkoumávat důvody jejího trvání. Zabezpečovací detenci lze změnit na ochranné léčení, pominou – li její důvody a současně jsou splněny podmínky pro ústavní ochranné léčení.

Ad c) V případě, že nebylo uloženo trestní opatření propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, soud může uložit, že se taková věc zabírá, jestliže tato patří mladistvému pachateli, kterého nelze stíhat nebo odsoudit, od jehož potrestání bylo upuštěno, vyžaduje – li to bezpečnost lidí nebo majetku, byla určena ke spáchání provinění, byla odměnou za spáchané provinění, byla použita ke spáchání provinění apod. (33).

Ad d) Ochrannou výchovu upravuje pouze ZSM, pramenem zde není TrZk. Soud uloží mladistvému ochrannou výchovu v případě, že není náležitě postaráno o jeho výchovu a nedostatek této výchovy nelze odstranit ve vlastní rodině, dosavadní výchova byla zanedbána nebo prostředí, ve kterém mladistvý žije nedává záruku jeho řádné výchovy a uložení ústavní výchovy dle zákona o rodině nepostačuje. Ochranná výchova trvá tak dlouho, dokud to vyžaduje její účel, nejdéle však do dovršení 18tého roku věku mladistvého. Pokud to vyžaduje zájem mladistvého, lze prodloužit ochrannou výchovu do 19tého roku mladistvého (30).

Ochranná výchova je vykonávána ve výchovných zařízeních. Z důvodu zdravotního stavu mladistvého může být upřednostněno umístění do zdravotnického zařízení (5).

1.6.4 Trestní opatření

Trestní opatření musí vzhledem k okolnostem případu a osobě i poměrům mladistvého napomáhat k vytváření vhodných podmínek pro jeho další vývoj. Výkonem trestního opatření nesmí být ohrožena lidská důstojnost (30).

Za spáchané provinění lze mladistvému uložit pouze tato trestní opatření:

- a) obecně prospěšné práce,
- b) peněžité opatření,
- c) peněžité opatření s podmíněným odkladem výkonu,
- d) propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty,
- e) zákaz činnosti,
- f) vyhoštění,
- g) domácí vězení,

- h) zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,
- i) odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (podmíněně odsouzení),
- j) odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem,
- k) odnětí svobody nepodmíněné (30).

Ad a) Obecně prospěšné práce lze uložit pachateli za spáchaný přečin (ohroženo sankcí do 5 let odnětí svobody). Toto trestní opatření spočívá v povinnosti vykonat ve stanoveném rozsahu práce k obecně prospěšným účelům, a to osobně, bezplatně a ve volném čase (33). Horní hranice sazby tohoto opatření nesmí přesáhnout polovinu horní hranice stanovené v trestním zákoníku, tedy 150 hodin. Výkon obecně prospěšných prací nesmí ohrožovat zdraví, bezpečnost nebo mravní vývoj mladistvého (30). V případě, že obecně prospěšné práce nejsou vykonávány, lze je přeměnit na trestní opatření odnětí svobody, kdy každá hodina, byť jen započatá, je nahrazena jedním dnem odnětí svobody (33).

Ad b) Peněžité opatření se ukládá v případě, že pachatel pro sebe nebo jinou osobu získal nebo se snažil získat majetkový prospěch (33). Mladistvému se uloží, je-li výdělečně činný nebo jeho majetkové poměry uložení tohoto trestního opatření umožňují. Soud pro mládež může peněžité opatření uložit v rozsahu 10 – 365 denních sazeb. Denní sazba činí nejméně 100 Kč, nejvíce 5 000 Kč. Pokud by nebylo toto opatření plněno, soud uloží náhradní trestní opatření v podobě odnětí svobody až na jeden rok. Soud pro mládež může po nabytí právní moci rozhodnutí o uložení peněžitého opatření rozhodnout po vyjádření mladistvého, že zaplacení nebo nevykonaný zbytek trestu bude nahrazen tím, že mladistvý vykoná obecně prospěšnou činnost v rámci probačního programu (30).

Ad c) Výkon peněžitého opatření lze podmíněně odložit se současným stanovením zkušební doby až na tři léta, pokud se dá vzhledem k povaze provinění a osobě mladistvého očekávat, že účelu trestního opatření bude dosaženo i bez jeho výkonu (5).

Další podmínkou pro podmíněné odložení výkonu tohoto opatření může být přijetí záruky za nápravu mladistvého. Jestliže mladistvý ve zkušební době vedl řádný život a vyhověl uloženým podmínkám, soud rozhodne o jeho osvědčení, v opačném případě mladistvý peněžitě opatření vykoná (30).

Ad d) Trestní opatření propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty lze uložit, pokud se jedná o věc, která byla použita ke spáchání provinění, určena ke spáchání provinění, byla získána spácháním provinění či odměnou za něj. Mladistvý zároveň musí být jejím výlučným vlastníkem (2). Propadlá věc nebo jiná majetková hodnota se stává majetkem státu (33).

Ad e) Zákaz činnosti může být mladistvému uložen v případě, že by nebyl překážkou v přípravě na jeho budoucí povolání. Horní hranice sazby tohoto trestního opatření nesmí přesáhnout 5 let (39).

Ad f) Soud může uložit mladistvému, který není občanem České republiky, na území České republiky mu nebyl udělen azyl, trestní opatření vyhoštění ve výměře 1 – 5 let, vyžaduje-li to bezpečnost lidí nebo majetku, anebo jiný obecný zájem. Při ukládání tohoto opatření se přihlédnou také k nejlepšímu zájmu mladistvého, zejména k jeho rodinným a osobním poměrům, současně se dbá toho, aby tímto trestním opatřením nebyl mladistvý vydán nebezpečí zpustnutí (30, 33).

Ad g) Soud pro mládež může uložit mladistvému trestní opatření domácího vězení až na jeden rok v případě, že vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného provinění, osobě a poměrům mladistvého lze předpokládat, že uložení tohoto opatření bude postačující. Mladistvý dá písemný slib, že se ve stanovené době bude zdržovat v obydlí na určené adrese a v případě výkonu kontroly poskytne potřebnou součinnost. Toto trestní opatření lze ukládat i vedle jiného opatření. Pokud není stanoveno jinak, je mladistvý povinen zdržovat se v určeném obydlí ve dnech pracovního klidu a pracovního volna po celý den a v ostatních dnech v době od 20.00 do 5.00 hodin. Zároveň lze uložit

přiměřená omezení, která spočívají například v povinnosti podrobit se vhodnému sociálnímu výcviku, léčení závislosti na návykových látkách, zdržet se návštěv nevhodných prostředí apod. (33).

Ad h) Soud pro mládež může uložit trestní opatření zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce v případě, že se mladistvý dopustil provinění v souvislosti s návštěvou takové akce (33). Horní hranice trestní sazby nesmí přesáhnout 5 let. Kontrola výkonu tohoto opatření je zajištěna tím, že mladistvý je povinen se dostavovat v době konání takové akce k určenému orgánu PČR. Toto opatření lze uložit společně s vhodnými výchovnými opatřeními (30).

Ad i) Při podmíněném odsouzení mladistvého stanoví soud pro mládež zkušební dobu na 1 – 3 roky. Současně je možné uložit i výchovná opatření. Soud může vzhledem k okolnostem případu a osobě mladistvého ponechat podmíněné odsouzení v platnosti i v případě, že mladistvý zavinil příčinu k nařízení výkonu trestního opatření odnětí svobody a zároveň stanovit dohled, pokud dosud nebyl stanoven. Dále je možné uložit další výchovné opatření, které by směřovalo k řádnému vedení života mladistvého (30).

Ad j) Při podmíněném odsouzení s dohledem stanoví soud pro mládež zkušební dobu na 1 - 3 léta. Současně je možné uložit i výchovná opatření. Dohledem se rozumí pravidelné sledování chování mladistvého v jeho rodině a výchovného působení rodičů na něj, kontrola dodržování uloženého probačního programu, výchovných povinností a omezení uložených mladistvému soudem pro mládež. Soud může vzhledem k okolnostem případu a osobě mladistvého ponechat podmíněné odsouzení v platnosti i v případě, že mladistvý zavinil příčinu k nařízení výkonu trestního opatření odnětí svobody a přiměřeně prodloužit zkušební dobu, maximálně však o 2 roky, přičemž nesmí být překročena horní hranice zkušební doby v trvání 5 let (30).

Ad k) Nepodmíněné odnětí svobody lze mladistvému uložit jen tehdy, pokud žádná jiná opatření nevedla k dosažení účelu zákona (39). Trestní sazby odnětí svobody stanovené

v trestním zákoníku se u mladistvých snižují na polovinu. Horní hranice trestní sazby nesmí převyšovat 5 let, dolní hranice 1 rok. V případě provinění, za které trestní zákoník umožňuje uložení výjimečného trestu, může soud pro mládež uložit mladistvému odnětí svobody na 5 – 10 let, má-li se za to, že nižší trestní sazba by k dosažení účelu trestního opatření nepostačovala (30).

1.7 Subjekty spolupůsobící při řešení trestné činnosti mladistvých

Pro úspěšné řešení otázky trestné činnosti mládeže, objasnění provinění a případné uložení „trestu“ je zapotřebí vzájemné spolupráce všech subjektů a organizací, které se touto problematikou zabývají.

1.7.1 Orgán sociálně - právní ochrany dětí (OSPOD)

Sociálně – právní ochranu dětí vymezuje zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Sociálně – právní ochranou se rozumí ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění a působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny (29). Na sociálních odborech městských úřadů a obecních úřadů obcí s rozšířenou působností vykonávají svou činnost, která souvisí se sociálně - právní ochranou dětí, kurátoři pro mládež. Do jejich náplně práce spadá mimo jiné péče o mladistvé ve věku 15 – 18 let, kteří se dopustili přestupku nebo trestného činu a bylo u nich zahájeno trestní stíhání či o mladistvé, kteří mají opakované vážné poruchy chování. Kurátor má dále spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení (přestupkovém řízení) a podávat jim na základě svých šetření zprávy o mladistvém, zúčastňuje se soudního projednávání případu. Mezi další kompetence kurátora pro mládež spadá návrh na ústavní, ochrannou výchovu, případně výchovu v náhradní rodině, dále připravuje podklady pro řízení o výchovných opatřeních, pečuje o propuštěné z ústavní výchovy, organizuje a realizuje preventivní programy (17).

1.7.2 Policie České republiky

Činnost PČR je legislativně upravena v zákoně č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Do kompetencí policie v rámci práce s mladistvými patří objasňování spáchaných činů, zadržování mladistvých, kteří uprchli z ústavní péče, případně z péče rodičů či jiných zákonných zástupců. Zajistí - li policista osobu nezletilou nebo osobu, která není trestně odpovědná, je povinen o této skutečnosti informovat neprodleně jejího zákonného zástupce nebo školské či výchovné zařízení, ze kterého utekla. V případě nutnosti výslechu mladistvého musí policie neprodleně vyrozumět kurátora pro mládež, který musí být při tomto úkonu přítomen (27).

1.7.3 Soud pro mládež

Soudnictví ve věcech mladistvých vykonávají soudy pro mládež. Soudem pro mládež se rozumí zvláštní senát nebo v zákonem stanovených případech předseda takového senátu, případně samosoudce. Řízení koná soud, v jehož obvodu mladistvý bydlí, v případě, že nemá trvalé bydliště soud, v jehož obvodu se zdržuje. Nelze - li takové místo zjistit, je místně příslušným soudem soud pro mládež v místě, kde bylo spácháno provinění, soud, v jehož obvodu vyšel čin najevo.

Soud pro mládež může rozhodnout o vzetí mladistvého do vazby, nelze - li účelu vazby dosáhnout jiným způsobem. Vazba nesmí trvat déle než 2 měsíce a jde - li o zvlášť závažné provinění, nesmí trvat déle než 6 měsíců. Po uplynutí této doby může být vazba prodloužena o další 2, případně o 6 měsíců. O vzetí mladistvého do vazby je třeba neprodleně informovat zákonného zástupce, případně jiné odpovědné osoby. Vazbu mladistvého je možné nahradit zárukou, dohledem, slibem, umístěním do péče důvěryhodné osoby, případně peněžitou zárukou (30).

Řízení se zahajuje návrhem státního zástupce specializovaného na věci mládeže, případně z vlastního podnětu soudu pro mládež. Jednání probíhá ústní formou a pokud soud pro mládež nerozhodne jinak, je vždy neveřejné (2).

Při rozhodování přihlíží soud pro mládež také k okolnostem, které vyplývají ze zprávy o osobních, rodinných a sociálních poměrech mladistvého a jeho aktuální životní

situaci, v případě, že byla taková zpráva vyžádána a předložena. Soud může v řízení o provinění, na které trestní zákon stanoví trest odnětí svobody nepřevyšující tři léta, z důvodu chybějícího veřejného zájmu na dalším stíhání mladistvého a s přihlédnutím k závažnosti provinění a osobě mladistvého, rozhodnout o odstoupení od trestního stíhání, jestliže trestní stíhání je neúčelné a potrestání není nutné k odvrácení mladistvého od páčání další trestné činnosti (30).

1.7.4 Probační a mediační služba

Probační a mediační služba (PMS) je zřízena zákonem č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě. PMS je organizační složkou státu a účetní jednotkou. V rozsahu stanoveném tímto nebo zvláštním zákonem provádí úkony probace a mediace ve věcech projednávaných v trestním řízení (28). Práce s mladistvými a dětmi tvoří specifickou oblast činnosti PMS. Pracovníci PMS zajišťují v intencích zákona o soudnictví ve věcech mládeže výkon mnoha výchovných a trestních opatření. Již v rámci přípravného řízení nabízí spolupráci mladistvým pachatelům, jejich rodinám a poškozeným, která spočívá zejména v mimosoudním řešení situace (mediaci), nabídce vhodných programů pro mladistvého a jiných výchovných opatření, která lze se souhlasem mladistvého uložit již v rámci přípravného řízení. Výsledek této činnosti je poté zohledněn i v dalším průběhu řízení. Mezi cíle PMS se řadí urovnání konfliktu, rychlá intervence, náhrada škody poškozenému, opatření, které je zvoleno účelně a odpovídá situaci mladistvého. Služby PMS jsou bezplatné, na jednotlivá střediska PMS se může obrátit jak samotný mladistvý, jeho zákonní zástupci, tak i poškozený (37).

1.7.5 Zařízení zaměřená na práci s mladistvými pachateli

K výkonu uložených opatření jsou určena zařízení, která toto zajišťují. Mezi tato zařízení lze zařadit:

- a) střediska výchovné péče ,

- b) výchovné ústavy,
- c) diagnostické ústavy (35),
- d) věznice pro mladistvé (34).

Ad a) Střediska poskytují všestrannou preventivní speciálně pedagogickou péči a psychologickou pomoc dětem s rizikem nebo projevy poruch chování a negativních jevů v sociálním vývoji a dětem propuštěným z ústavní výchovy při jejich integraci do společnosti. Tato péče je zaměřena na odstranění, případně zmírnění již vzniklých poruch chování a na prevenci vzniku dalších vážnějších výchovných poruch a negativních jevů v sociálním vývoji dětí, pokud u nich nenastal důvod k nařízení ústavní výchovy nebo uložení ochranné výchovy. Ředitel střediska může podat návrh soudu na umístění mladistvého do ústavní, ochranné výchovy v případě, že to vyžaduje jeho zájem (35).

Ad b) Do výchovných ústavů jsou umisťovány děti starší 15 let se závažnými poruchami chování, u nichž byla nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova. Ústav ve vztahu k dětem plní úkoly vzdělávací, výchovné a sociální. Při výchovných ústavech se může jako jejich součást zřizovat základní, speciální nebo střední škola (35). Svěřenci ústavu jsou rozděleni do výchovných skupin, které obvykle odpovídají jejich zařazení do vzdělávacího programu (17). V případě, že svěřenci ústavu poruší povinnosti a toto je jim prokázáno, je možné jim uložit určitý „kázeňský postih“ (například odejmutí výhod, zákaz návštěv, omezení volného času, zkrácení kapesného apod.) (35).

Ad c) Pobyt v diagnostickém ústavu může být nařízený soudem nebo dobrovolný. Naprostá většina svěřenců ale přichází nedobrovolně, a to z rozhodnutí soudu (17). Diagnostické ústavy plní mimo jiné, dle potřeb svěřenců, úkoly diagnostické, vzdělávací, terapeutické, výchovné a sociální. Pobyt v těchto ústavech trvá zpravidla 8 týdnů. Pro účely komplexního vyšetření jsou svěřenci rozdělováni do nejméně tří

výchovných skupin. Diagnostický ústav na základě výsledků diagnostických, vzdělávacích, terapeutických, výchovných a sociálních činností zpracovává komplexní diagnostické zprávy s návrhem specifických výchovných a vzdělávacích potřeb v zájmu rozvoje osobnosti mladistvého (35).

Ad d) K výkonu trestního opatření odnětí svobody nepodmíněně jsou mladiství zařazováni do věznic pro mladistvé. Výkon tohoto trestu je upravován v zákoně č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Během výkonu trestu odsouzeného mladistvého, který nedovršíl 18. rok věku, se věznice především zaměří na jeho výchovu a zabezpečení jeho přípravy na budoucí povolání. Účast na stanovené formě vzdělávání a dalších určených aktivitách programu zacházení je povinná. Po dobu výuky se mladistvý nezařazuje do práce, vzdělávání se uskutečňuje formou denního studia. Mladistvý má právo přijímat návštěvy na dobu 5 hodin během jednoho kalendářního měsíce. Při vzorném chování ve věznici je mladistvému poskytnuta odměna, v opačném případě jsou udělovány kázeňské tresty (34).

2. CÍL PRÁCE A HYPOTÉZY

2.1 Cíl práce

Cílem bakalářské práce je zmapování a podrobné rozpracování charakteru a příčin trestné činnosti mladistvých a popsání vlivu a významu výchovných, ochranných či trestních opatření, která lze mladistvému pachateli uložit.

2.2 Výzkumné otázky

Pro bakalářskou práci byly zvoleny následující výzkumné otázky:

- 1) Je převažující příčinou páchaní trestné činnosti mladistvými rodinné prostředí?
- 2) Převažuje mezi mladistvými páchaní majetkové trestné činnosti?
- 3) Páchají mladiství trestnou činnost častěji samostatně nebo ve spolupachatelství?
- 4) Pokračují mladiství pachatelé v delikventním chování i po pravomocném odsouzení?

3. METODIKA

3.1 Metodika výzkumu

V bakalářské práci byla v rámci kvalitativního výzkumu, s cílem odpovědět na výzkumné otázky a následně stanovit hypotézy, použita technika analýzy dokumentů (21). Konkrétním nástrojem byla sekundární analýza dat, tedy analýza již existujících primárních dokumentů (3).

Zdrojem potřebných dat se staly spisové dokumenty vedené kurátory pro mládež orgánu sociálně - právní ochrany dětí a dále spisové dokumenty probačních úředníků vedených v rámci Probační a mediační služby České republiky.

Výzkum byl prováděn v průběhu měsíce listopadu a prosince 2011 ve spolupráci s Probační a mediační službou v Benešově u Prahy, v průběhu měsíce února a března 2012 ve spolupráci s orgánem sociálně - právní ochrany dětí v Českých Budějovicích, a to za současného podepsání prohlášení o zachování mlčenlivosti. Z důvodu řádného zachování anonymity respondentů byla ve výsledcích výzkumu použita fiktivní jména.

3.2 Charakteristika zkoumaného souboru

Zkoumaný soubor byl zvolen na základě kvótního výběru, kdy kvótou bylo stanoveno, že se musí jednat o mladistvého klienta kurátora pro mládež; probačního úředníka, který spáchal provinění a zároveň mu za tento čin bylo soudem uloženo výchovné, ochranné, trestní opatření, případně bylo trestní stíhání skončeno jinak.

Konkrétně se jednalo o mladistvé klienty kurátorů pro mládež orgánu sociálně - právní ochrany dětí v Českých Budějovicích a mladistvé klienty Probační a mediační služby České republiky, střediska Benešov u Prahy. Obsahem těchto dokumentů byly rozsudky, posudky, výsledky sociálních šetření, zprávy ze škol, záznamy z konzultací a podobně.

V rámci těchto pracovišť bylo zpracováno celkem 10 kazuistik, tedy 5 kazuistik z pracoviště probační a mediační služby, 5 kazuistik z pracoviště orgánu sociálně - právní ochrany dětí.

4. VÝSLEDKY

Z provedené sekundární analýzy dat na shora uvedených pracovištích bylo zpracováno následujících 10 kazuistik.

V první části bylo zpracováno 5 kazuistik mladistvých klientů evidovaných kurátory pro mládež, v druhé části 5 kazuistik mladistvých klientů probačních úředníků.

4.1 Výsledky kazuistik mladistvých klientů kurátorů pro mládež

Kazuistika 1

Davidovi je 16 let. Narodil se jako jedináček v úplné a dobře situované rodině. Otec pracuje, matka je v současné době nezaměstnaná. David je studentem Středního odborného učiliště, obor Automechanik. Prospěch je ve většině předmětů dostatečný. V prospěchu se odráží jeho stálá nesoustředěnost ve vyučování, zlehčování plnění svých povinností, odmítání pravidelné domácí přípravy. V chování se často projevuje jeho snaha na sebe neustále upozorňovat a agresivita. Pro neplnění školních povinností a nevhodné chování mu bylo několikrát uděleno napomenutí třídního učitele a důtka ředitele školy. Matka chlapce výchovně nezvládá, syn ji neposlouchá, nerespektuje. Veškerá komunikace s rodinou probíhala vždy jen prostřednictvím chlapcova otce.

V roce 2010 bylo proti Davidovi zahájeno trestní stíhání pro provinění vydírání a loupeže. Tohoto se měl dopustit tím že, se zjištěným záměrem neoprávněně se obohatit, opakovaně požadoval po nezletilém Radku N. (14 let) vydání finanční hotovosti, kterou má zrovna u sebe. Takto činil pod pohrůžkou fyzického násilí. Nezletilý R.N. se dal na útěk, následně byl doběhnut, sražen na zem a několikrát udeřen do břicha, po útoku vydal Davidovi částku 100,- Kč, kterou měl u sebe. Ke zranění nezletilého nedošlo.

Při výslechu na oddělení PČR David působil velmi sebevědomě. Tvrdil, že po nezletilém požadoval pouze vrácení částky 70,- Kč, kterou si od něho R.N. půjčil. Jmenovaný si dle obviněného půjčoval finanční částky i od jiných dětí, a to za účelem nákupu cigaret, alkoholických nápojů, doplňků oblečení, které měl nejen pro vlastní

potřebu, ale prodával je dalším osobám. Davidovi, údajně s použitím vulgárních výrazů, odmítl vrácení půjčené částky. Obviněný tvrdil, že nezletilému pouze přetáhl kapuci přes hlavu a ušetřil mu pohlavek. Jiným způsobem ho fyzicky nenapadl.

Na Davida byla podána obžaloba. Obžalovaný byl následně dle § 226 písm. a) TŘ zproštěn obžaloby, z důvodu neprokázání toho, že se stal skutek, pro který byl stíhán.

Kazuistika 2

Janovi je 17 let. Narodil se v úplné rodině jako mladší ze dvou bratrů. Matka i otec zaměstnáni. V roce 2005 se rodiče rozvedli. Jan byl svěřen do péče matky, otci vyměřeno výživné, které vyplácí pravidelně. Rodina je finančně zajištěna, nouze nehrozí. Dle sdělení střední průmyslové školy Jan působí jako tichý, zakřiknutý, spíše „zasněný“ chlapec. K porušování školního řádu u něho nedochází. Studijní výsledky jsou dobré až dostatečné. Veškerá komunikace s rodinou probíhá výhradně s chlapcovou matkou. Jeho pověst je dobrá, nestýká se závadovou mládeží, neřešen v žádném přestupkovém řízení. Dříve kurátory pro mládež nebyl evidován.

V roce 2010 bylo proti Janovi zahájeno trestní stíhání pro provinění padělání a pozměnění peněz, kterého se měl dopustit tím, že po vzájemné dohodě s kamarádem Kamilem (19 let), v místě svého trvalého bydliště, vyrobil na multifunkčním zařízení značky Canon nejméně 1 kus padělku měny CZK nominální hodnoty 2000 v úmyslu udat ho jako pravé peníze při placení za zboží. Jako předlohu k výrobě padělané bankovky použil pravou bankovku, kterou si za tímto účelem zapůjčil od kamaráda Kamila.

Při výslechu na oddělení PČR chlapci nepopírali, že tento čin spáchali. Vysvětlovalo tím, že se po shlédnutí filmu „Chyť mě, když to dokážeš“ inspirovali hlavním hrdinou, který falšoval šeky. Dohodli se, že zkusí na kopírce vytisknout peníze. Pokud by se povedly, pokusí se je udat. Vyrobili 2 000,- bankovku a šli s ní nakoupit zboží do vietnamského obchodu, kde prodavačka na první pohled nepoznala, že se jedná o padělek a bankovku přijala. Později chlapce nahlásila na PČR. Po tom, co se oba dozvěděli o stíhání policií, šli se vietnamské obchodnici omluvit a následně přiznat na příslušné oddělení PČR. Janova matka uhradila vzniklou škodu.

Na Jana a Kamila byla podána obžaloba pro provinění padělání a pozměnění peněz ve spolupachatelství.

Rozsudek soudu je uznal vinnými tím, že společným jednáním padělali peníze a udali je jako pravé a odsoudil Jana k trestnímu opatření odnětí svobody v trvání 18 měsíců. Výkon trestu byl podmíněně odložen na zkušební dobu 20 měsíců. Kamil byl odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání 36 měsíců. Výkon uloženého trestu byl podmíněně odložen na zkušební dobu 24 měsíců.

Kazuistika 3

Romanovi je 16 let. Narodil se z družského poměru. Od narození žije s matkou, otec se s ním nestýká ani se o něho jinak nezajímá. Má další dva mladší polorodé sourozence, které má matka z jiného vztahu. Roman má výchovné problémy, nerespektuje rodinná pravidla, vrací se domů, kdy se mu to hodí, matka často neví, kde se nachází, hádá se s matkou. Splnil povinnou školní docházku, nastoupil na střední odborné učiliště, kde následně ukončil studium. Přivydělává si brigádně.

V evidenci kurátorů pro mládež je Roman od roku 2005, kdy PČR oznámila spáchání přestupku, kterého se měl nezletilý dopustit společně s dalšími nezletilými tím, že fyzicky napadli jiného nezletilého a způsobili mu lehká zranění, od května 2008 řešeno opakované užívání alkoholických nápojů.

V roce 2009 bylo proti Romanovi zahájeno trestní stíhání pro provinění výtržnictví (dle TZ), kterého se měl dopustit tím, že v jedné z ulic v Českých Budějovicích, kde se v té době nacházelo nejméně osm dalších osob, bezdůvodně napadl poškozeného Davida J., a to tak, že ho opakovaně udeřil do obličeje pěstí a několikrát kopl. Svým jednáním tak způsobil poškozenému zranění, která si vyžádala ošetření na traumatologické ambulanci. Na základě dechové a krevní zkoušky bylo zjištěno, že byl v době útoku pod vlivem alkoholu.

Na Romana byla podána obžaloba. Soudem bylo rozhodnuto o uložení výchovného opatření, a to dohledu. Toto opatření bylo zvoleno z důvodu značných výchovných problémů, zejména pro jeho opakované užívání alkoholu. V rámci soudního dohledu Roman pravidelně docházel ke kontrolám u kurátora pro mládež. Následně došlo ke zhoršení. Roman byl zadržen PČR pro krádež, kterou spáchal společně s dalším chlapcem pod vlivem alkoholu.

Proti Romanovi bylo v roce 2010 opět zahájeno trestní stíhání pro provinění krádeže, spáchaného formou spolupachatelství, kterého se měl dopustit tím, že po

vzájemné domluvě s kamarádem vnikli do budovy Městského pivovaru v Českých Budějovicích a odcizili zde tři plastové přepravky v hodnotě 100,- Kč za jeden kus. Majiteli pivovaru tak vnikla škoda nejméně 300,- Kč za zcizené přepravky a škoda 200,- Kč za poškození plotu. Následně se chlapci pokusili přepravky zpeněžit v obchodním domě Tesco, kde byli zadrženi pracovníkem ostrahy. Bylo zjištěno, že v době spáchání tohoto činu byli oba chlapci pod vlivem alkoholu.

Na Romana byla podána obžaloba. Soud jej uznal vinným ze spáchání provinění krádeže a odsoudil k trestnímu opatření obecně prospěšných prací v rozsahu 50 hodin.

Kazuistika 4

Denisovi je 17 let. Narodil se v úplné rodině, je starším bratrem. Rodiče se v roce 1995 rozvedli. Denis byl svěřen společně s bratrem do výchovy matce, otcí bylo vyměřeno výživné, které na syny pravidelně posílal, více se ale o chlapce nezajímal. Výchovné problémy se neobjevovaly, chlapec respektoval matku, neodmlouval, neměl jiné problémy. Ukončil základní vzdělání, bez kázeňských problémů. V současné době je studentem obchodní akademie. Studijní výsledky z většiny předmětů dostatečné, z jednoho předmětu nedostatečné.

Proti Denisovi bylo zahájeno trestní stíhání pro provinění poškozování cizí věci (dle TZ), spáchaného ve formě spolupachatelství. Tohoto se měl dopustit tím, že po vzájemné slovní domluvě s několika kamarády poškodili fasádu zdi garáže na rolbu v areálu zimního stadionu, a to tak, že na stěnu nastříkali černou sprejovou barvou nápisy „Parkour“, „STK“ a další nečitelné nápisy a tvary o celkovém rozměru 6 x 2 metrů. Svým jednáním majiteli způsobili škodu ve výši nejméně 5 000,- Kč.

Na oddělení sociálně – právní ochrany dětí byl s chlapcem proveden výchovný pohovor, vysvětleny všechny důsledky trestného činu. Denis byl ochoten podílet se na nápravě způsobených škod a připraven nést odpovědnost za spáchaný čin.

Na chlapce byla podána obžaloba. Trestní stíhání proti chlapcům bylo podmíněně zastaveno. Zároveň byla u obou chlapců stanovena zkušební doba v trvání 10 měsíců.

Na základě rozhovoru s Denisovou matkou bylo zjištěno, že se jeho chování začalo zhoršovat. Pro hrubé porušování školního řádu – krádeže finančních prostředků spolužákům - byl vyloučen ze školy. Zhoršování chování dále pokračovalo.

Proti Denisovi bylo zahájeno trestní stíhání pro provinění ublížení na zdraví (dle TZ), kterého se měl dopustit tím, že před zraky spolužáků několikrát udeřil do obličeje

jiného spolužáka, šlápl mu na hlavu, kopal do břicha a do zad. Chlapci byla způsobena zranění, která vyžadovala nejméně 2 – 3 týdny léčení.

Na Denise byla podána obžaloba. Na základě rozhodnutí soudu bylo trestní stíhání podmíněně zastaveno. Chlapci byla stanovena zkušební doba v trvání 18 měsíců.

Kazuistika 5

Janě je 18 let. Narodila se jako jedináček v úplné rodině. Manželství rodičů bylo ještě v jejím útlém dětství rozvedeno. Jana byla svěřena do péče matky. Otec pravidelně platí výživné, s dcerou se nestýká ani s ní neudrhuje jiný kontakt. Matka projevuje o dceru aktivní zájem, mají spolu dobrý vztah. V současné době je studentkou střední zdravotnické školy. Studijní výsledky jsou průměrné. Do školy na výuku dochází pravidelně, v kolektivu oblíbená. Problematická bývá docházka na praxe. Janu prý nebaví nebo tvrdí, že se jí dělá nevolno z nemocničního prostředí. Společně s partou přátel ráda a často chodí na zábavy nebo jiné akce, kde se nebrání požívání alkoholických nápojů.

Proti Janě bylo zahájeno trestní stíhání pro provinění ohrožení pod vlivem návykové látky. Tohoto se měla dopustit tím, že jela jako řidička osobního automobilu značky Seat Ibiza, dostatečně se nevěnovala řízení a narazila do rodinného domu. Tento čin spáchala tři měsíce před dovršením svých 18tých narozenin. Při tomto jednání měla v dechu 1,24 ‰ alkoholu. Při dopravní nehodě utrpěl její spolujezdec otřes mozku a podvrtnutí krční páteře, tedy zranění považovaná za lehká, s předpokládanou délkou léčení a pracovní neschopností v trvání 3 týdnů. Vykonávala tedy ve stavu vylučujícím způsobilost, který si přivodila vlivem návykové látky, činnost, při které mohla ohrozit život nebo zdraví lidí nebo způsobit značnou škodu na majetku. Takovým činem způsobila dopravní nehodu a jinému ublížila na zdraví.

S Janou byl na oddělení sociálně-právní ochrany dětí, za přítomnosti její matky, proveden výchovný pohovor, který poukazoval též na problematiku spojenou s užíváním alkoholických nápojů. Dívka projevila zájem a účinnou lítost. Měla snahu po nápravě.

Na Janu byla podána obžaloba. Po předvolání k soudnímu jednání došlo u dívky k rapidnímu zhoršení chování. Přestala chodit do školy, dohadovala se s matkou, hádala

se se spolužáky. Dle sdělení matky měla velký strach ze soudního jednání, kde se na ni budou všichni dívat jako na „kriminálníci“.

Rozhodnutím soudu bylo trestní stíhání proti Janě zastaveno a zároveň byla stanovena zkušební doba v trvání 20 měsíců.

4.2 Výsledky kazuistik mladistvých klientů probačních úředníků

Kazuistika 1

Petrovi je 17 let. Narodil se jako jedináček v neúplné rodině. Otec Petra je neznámý. Chlapec nedokončil základní vzdělání. Matka k synovi nechová vřelý vztah, má s ním výrazné výchovné problémy. Chlapec je dle ní neovladatelný, vůbec jí neposlouchá, dělá naschvály, vulgárně jí nadává. Pro poruchy chování léčen na psychiatrii. Předepsané léky odmítá užívat. Ambulantní vyšetření potvrdilo, že Petr užívá marihuanu. Matka podala žádost na umístění syna do ústavní výchovy – zamítnuta. Odmítá pomoc sociálních pracovníků – nemá žádný zájem ani motivaci pracovat na vztahu k synovi, nemá zájem na změně jeho chování.

V roce 2010 bylo proti Petrovi zahájeno trestní stíhání pro provinění poškozování cizí věci, kterého se měl dopustit tím, že společně s několika dalšími nezletilými rozbil v kamenolomu nezjištěným předmětem čelní okno zde zaparkovaného stroje. Svým jednáním tak způsobil škodu nikoli nepatrnou.

Při výslechu na PČR Petr uváděl, že po tom, co přišli do kamenolomu, všichni na stroj házeli nejprve zmuchlané papíry a jablka. Později házeli kamením, ale neví, kdo přesně okno rozbil, obviňoval ostatní. Později se k činu přiznal. Po výslechu na PČR projevil i s matkou zájem o spolupráci s PMS.

Ze zprávy PMS o spolupráci s klientem vyplývá, že Petr projevil zájem o tuto spolupráci pouze z toho důvodu, že by mu to mohlo v jeho situaci pomoci. Ve skutečnosti o pomoc nestál. Svým chováním neprojevil lítost ani snahu po nápravě. Pro matku neexistuje jiné řešení situace, než je umístění syna do ústavní výchovy (jako důvod uvádí, že se o něho nechce starat). Z důvodu neschopnosti matky výchovně působit na Petra není možné vyloučit, že se chlapec bude v budoucnu dále dopouštět trestné činnosti. PMS podala návrh na uložení výchovného opatření, a to dohledu probačního úředníka.

Na mladistvého Petra byla podána obžaloba. Soud rozsudkem rozhodl o podmíněném upuštění od uložení trestního opatření za současného stanovení zkušební doby v trvání 18 měsíců a uložení dohledu probačního úředníka. Dále byla mladistvému uložena povinnost zaplatit část způsobené škody.

Petr ve zkušební době vedl řádný život, nedopustil se jednání naplňujícího znaky trestného činu ani přestupku, škodu uhradil. Z těchto důvodů bylo vysloveno, že se mladistvý osvědčil a dále se na něho hledí, jako by nebyl odsouzen.

Kazuistika 2

Jakubovi je 16 let. Narodil se v úplné rodině jako třetí syn. Matka v jeho devíti letech zemřela. Otec od té doby vychovával syny sám. Výchovné problémy se u chlapce objevily poté, co byl poprvé vyšetřován PČR ze spáchání činu jinak trestného vykazujícího zákonné znaky poškození cizí věci, spáchaného formou spolupachatelství. Skupina nezletilých rozbila dvě skleněné výplně čekáren českých drah. Jakubovi byl nařízen dohled probačního úředníka. Od začátku spolupráce tvrdil, že se jednání neúčastnil. Otec z důvodu stupňujících se výchovných problémů souhlasil s umístěním chlapce do výchovného ústavu, odkud byl později pro zhoršující se chování (hrubé chování k autoritám, agresivita, absolutní ignorace vychovatelů) přerazen do dětského domova se školou.

Proti Jakubovi bylo v roce 2010 zahájeno trestní stíhání pro provinění znásilnění, spáchaného ve spolupachatelství, kterého se měl dopustit tím, že na pokoji v objektu dětského domova společně s dalšími třemi svěřenci znehybnili jiného svěřence, přiložili mu ruku na ústa, aby zabránili křiku a povalili ho na podlahu, kde mu jeden z nich držel nohy. Jakub navrhl, že chlapce „znásilní kartáčkem na zuby za použití gelu“. Poškozeného násilím svlékli a použili zubní kartáček tak, jak se předem domluvili, tedy jiného násilím nebo pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy donutili k pohlavnímu styku nebo jinému pohlavnímu styku, provedenému způsobem srovnatelným se souloží. Poškozenému nebyla diagnostikována žádná zranění.

Jakub má zájem o spolupráci s PMS. Svého činu lituje, zpětně si uvědomuje, co provedl. Tento čin nebyl jediný, již dříve, v 14 letech, se v dětském domově dopustil přestupku, a to tím, že společně s dalšími svěřenci zbil jiného nezletilého svěřence. Dle zákona o přestupcích mu bylo uloženo napomenutí. PMS podala návrh na uložení výchovného opatření, konkrétně výchovné povinnosti, která by spočívala ve vykonání společensky prospěšné činnosti v rozsahu 30 hodin. Toto opatření nebylo uloženo z důvodu režimu ústavní výchovy.

Na mladistvého Jakuba byla podána obžaloba. Soud rozsudkem rozhodl o uložení trestního opatření odnětí svobody v trvání 6 měsíců, které bylo podmíněně odloženo na zkušební dobu v trvání 15 měsíců.

Kazuistika 3

Adamovi je 16 let. Narodil se v úplné rodině a je zároveň starším bratrem. Rodiče se v jeho útlém věku rozvedli. Chlapci byli oba svěřeni do výchovy matce. Matka je v současné době nezaměstnaná, otec ve výkonu trestu odnětí svobody. Matka má se synem výchovné problémy. Adam chodí domů často pod vlivem alkoholu, sprostě nadává, je drzý, neukázněný. Matce chodí výzvy k zaplacení pokut PČR za drobné delikty. V roce 2009 byl vyšetřován orgány PČR pro čin jinak trestný – krádež. Rozsudkem upuštěno od uložení opatření.

V roce 2010 bylo proti Adamovi zahájeno trestní stíhání pro provinění krádeže a neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku, kterého se měl dopustit tím, že poté, co jako divák dosledoval fotbalový zápas, bez užití násilí vnikl do jedné z neuzamčených šatních skříněk, kde z kapsy ze zde zanechané kožené bundy odcizil černou koženou peněženku s finanční hotovostí cca 3 500,- Kč, dvě platební karty Visa a jednu platební kartu MasterCard, dále občanský průkaz, řidičský průkaz, kartu Všeobecné zdravotní pojišťovny. Při tomto jednání poškodil koženou bundu rozřezáním.

Adam přijal nabídku spolupráce s PMS. Ke spáchání činu se přiznal. Spáchal ho pod vlivem alkoholu. Není prvotrestaný – dříve souzen za spolupachatelství při vloupání do víkendových chat. Počáteční zájem o spolupráci s PMS vyprchal, dále Adam nejevnil zájem, nereagoval na telefonické výzvy.

Na Adama byla podána obžaloba. Soud rozsudkem rozhodl o podmíněném zastavení trestního stíhání, zároveň stanovil zkušební dobu v trvání 16 měsíců. V průběhu zkušební doby byla chlapci uložena povinnost uhrazení způsobené škody. Dále bylo soudem uloženo výchovné omezení, ve zkušební době neužívat návykové látky včetně alkoholu.

Kazuistika 4

Karlovi je 17 let. Narodil se v úplné rodině, je zároveň starším bratrem. Rodiče oba pracující, rodina dostatečně finančně zajištěna. U chlapce se objevily výchovné problémy po tom, co jako nezletilý spáchal pod vlivem drog přešupek proti občanskému soužití dle zákona o přestupcích – vyhrožování újmou na zdraví. Následně se objevily problémy ve škole – záškoláctví, krádeže peněz spolužákům – řešeno výchovným pohovorem na OSPODu.

Počátkem roku 2009 uložen diagnosticko – terapeutický pobyt ve výchovném ústavu z důvodu užívání marihuany a gamblerství. Po ukončení pobytu se problémy znovu objevily. Karel kradl doma peníze, hodnotnější majetek, prodával osobní věci. To vše, aby měl finance na nákup drog, především marihuany a pervitinu. Po hádce s rodiči utekl z domova.

V roce 2010 bylo proti Karlovi zahájeno trestní stíhání pro provinění nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy, kterého se měl dopustit tím, že společně s dalším chlapcem, v místě svého trvalého bydliště a na dalších blíže neurčených místech, nejméně ve 20ti případech neoprávněně, bezplatně poskytl nezletilé dívce nejméně 3 gramy omamné a psychotropní látky metamfetaminu, známého též pod názvem „pervitin“, ačkoliv věděl, že nezletilá je mladší 15ti let. Dále v přesně nezjištěných dnech v letech 2009 – 2010, v místě svého bydliště, nejméně v 10ti případech vykonal oboustranně dobrovolný pohlavní styk s nezletilou dívkou, ačkoliv věděl, že je mladší 15ti let.

Karel přijal nabídku spolupráce s PMS. Veškerá spolupráce a řešení problémů probíhala pouze s matkou. Otec na řešení opakujících se problémů se synem rezignoval a nekomunikoval. Karel se k činu doznal, má zájem odpracovat společensky prospěšnou činnost. Uvědomuje si následky svého provinění, chce dále vést řádný život a abstinovat. PMS podala návrh na uložení výchovného opatření, a to výchovné povinnosti odpracovat společensky prospěšnou činnost v rozsahu 25 hodin.

Na Karla byla podána obžaloba. Soud rozsudkem rozhodl o uložení úhrnného trestního opatření odnětí svobody v trvání jednoho roku, podmíněně odloženého na zkušební dobu v trvání 18 měsíců s dohledem, dále se ukládá výchovné omezení neužívat návykové látky.

Kazuistika 5

Alešovi je 17 let. Narodil se jako jedináček mimo manželství. Rodiče se v jeho šesti letech rozešli. Chlapec byl svěřen do péče matce, otec se zavázal platit výživné. Otec je alkoholik, bez zaměstnání. Se synem se stýká, výchovné působení lze vyloučit. Dle matky má zcela rozdílné názory na výchovu syna – co mu matka zakáže, on dovolí. Matka se znovu provdala, manžel o Aleše nejeví zájem. V základní škole má dlouhodobé kázeňské problémy. Odmítá plnit povinnosti, nespolupracuje, ignoruje vyučující, spálil třídní knihu, za což mu byla snížena známka z chování. Matka chlapce výchovně nezvládá, chlapec ji nerespektuje, ignoruje rodinná pravidla, vyčítá nového manžela, pro výukové problémy podstoupil vyšetření v pedagogicko - psychologické poradně. Pozitivní testy na THC. Jako nezletilý se dopustil přestupku – společně s kamarádem odcizili mobilní telefon.

V roce 2010 bylo proti Alešovi zahájeno trestní stíhání pro provinění krádeže spáchaného ve spolupachatelství, kterého se měl dopustit tím, že společně s kamarádem z volně přístupné chodby společenského domu odcizili nezajištěný, přenosný, prodejní automat na cukrovinky v celkové hodnotě 13 889,- Kč.

Při výslechu na PČR chlapci uvedli, že do společenského domu šli hrát karty. Aleš se zeptal kamaráda, zda by bylo možné ukrást automat, který byl volně postavený na chodbě. Následně došlo mezi chlapci k sázce. Krátce na to sám Aleš automat vzal a vytáhl ho ven. Na ulici na ně začala křičet kolemjdoucí žena. Aleš chtěl utéct, ale kamarád ho zadržel, myslel si, že z automatu dostanou nějaké peníze.

Matka Aleše přijala spolupráci s PMS. Aleš se dostavoval dle domluvy, k odcizení automatu na cukrovinky se doznal, zpětně své jednání považuje za hloupost, projevil zájem odpracovat společensky prospěšnou činnost. Tuto vzorně odpracoval. Z výchovného hlediska byla odpracovaná společensky prospěšná činnost považována za dostačující, proto PMS podala návrh na podmíněné zastavení trestního stíhání.

Okresní státní zastupitelství rozhodlo o podmíněném zastavení trestního stíhání se stanovením zkušební doby v trvání 10 měsíců.

5. DISKUZE

5.1 Diskuze k výzkumným otázkám

V souvislosti s první výzkumnou otázkou, zda je převažující příčinou páchaní trestné činnosti mladistvými rodinné prostředí, jsem po vytvoření grafu č. 7 zařazeného v příloze č. 2 dle ročního výkazu o výkonu sociálně - právní ochrany dětí za rok 2010 zjistila, že 39 % klientů kurátorů pro mládež pochází z úplné rodiny, 33% z neúplné rodiny, družský poměr je zde zastoupen 16%. V porovnání s výzkumem zachyceným v deseti kazuistikách značně převažuje počet klientů pocházejících z rodin neúplných, u klientů z rodin úplných a družského poměru je tento poměr shodný. Jak uvádí Kraus (10), integrita rodiny je v současné době silně narušena. Rodina tráví společně stále méně času, chybí chvíle, ve kterých si mohou členové společně sdělovat radosti i strasti, poradit si. Děti jsou často bez jakékoliv intervence rodičů. Vystává zde ale otázka, zda může mít rodina vždy na děti vliv pozitivní. Z provedeného výzkumu je zřejmé, že rodiče nejsou mnohdy schopni na své děti výchovně působit, nezvládají je, často se potýkají s nezaměstnaností, alkoholismem či sami páchají trestnou činností. Můj názor zde potvrzuje Matoušek a Matoušková (17) tím, že uvádí, že rodina je tradičně považována za hlavního činitele, který svým selháváním dětem a mladistvým umožňuje rozvoj kriminálního chování. Matoušek se v projektu LATA (16) shoduje s názory, že obraz rodiny, z níž pocházejí mladiství delikventi se v posledních desetiletích mění. Novější výzkumy pak potvrzují, že zanedbávání dětí či jejich případné týrání dramaticky zvyšují pravděpodobnost toho, že se budou dospívající dostávat do konfliktu se zákonem. Za nejmocnějšího činitele je považována rodina neúplná.

Druhá výzkumná otázka řešila, zda mezi mladistvými převažují osoby stíhané pro trestnou činnost majetkovou. Graf č. 2 zpracovaný dle statistik PČR, zařazený v kapitole 1.4 Struktura trestné činnosti ukazuje, že právě majetková trestná činnost tvoří nejvýraznější část celkové kriminality mladistvých. Tato trestná činnost je zde zastoupena v celých 73 %. Kuchta a Válková uvádí (11), že primárním cílem této trestné činnosti je buď vlastní obohacení nebo poškození cizího majetku. Nejčastějšími

trestnými činy, tedy proviněními u mladistvých pachatelů, jsou dle policejních statistik (35) provinění krádeže, provinění poškozování cizí věci. Provedený výzkum se s tímto shoduje.

Třetí výzkumná otázka byla zaměřena na problematiku páchání trestné činnosti mladistvými samostatně, případně ve spolupachatelství. Jak uvádí odborná literatura (11, 4) parta či vrstevnická skupina jsou v období dospívání považovány za nesmírně důležité. Touha někam patřit, někde se realizovat, plně vyjadřovat své pocity a myšlenky jsou velmi výrazné. Skupina bývá, zejména u mladistvých pocházejících z dysfunkčních rodin, považována za rodinu náhradní (17). Její člen je zde vnímán, je mu věnována pozornost a právě tato kompenzace je dle mého názoru to, co mu chybí, vyhledává a pro co je pro něho těžké skupinu případně opustit. Toto je výrazným problémem zejména u delikventních skupin (17), kdy bývá vstupním rituálem například spáchání trestného činu. Z provedeného výzkumu vyplývá, že většina provinění spáchaných mladistvými, jsou páchána právě formou spolupachatelství. Individuální páchání trestné činnosti je zde dle mého názoru méně časté právě z důvodu chybějící opory v partě. Tímto se shoduji s názorem Chaloupky, který uvádí, že děti a mladiství se nejčastěji trestné činnosti dopouští právě pod vlivem skupiny, společně s dalšími jejími členy. Uznání party za spáchání činu je pro ně významnou hodnotou (4).

V rámci čtvrté výzkumné otázky, která se zabývala tím, zda mladiství pokračují v delikventním chování i po pravomocném odsouzení, z provedeného výzkumu, kdy se recidivy dopustili dva z deseti mladistvých pachatelů, vyplývá, že tito v delikventním chování po pravomocném odsouzení nepokračují. Dle mého názoru lze ale předpokládat, že mladiství, kteří nejsou prvotrestaní budou v budoucnu v delikventním chování pokračovat. Matoušek a Matoušková uvádí (17), že u nezletilých osob je velmi obtížné odhadnout, jakým směrem se bude jejich životní dráha ubírat. Delikventní chování může být jak záležitostí ojedinělou, tak začátkem zločinecké dráhy.

5.2 Diskuze ke kazuistikám

Kazuistiky jsou rozděleny dle výzkumu do dvou částí, a to na mladistvé klienty kurátorů pro mládež a mladistvé klienty probačních úředníků.

5.2.1 Kazuistiky mladistvých klientů kurátorů pro mládež

Kazuistika 1

Tato kazuistika popisuje 16ti letého chlapce pocházejícího z úplně a dobře situované rodiny. V této rodině je jediným dítětem. Otec chlapce pracující, matka nezaměstnaná. Nízká intelektová schopnost způsobuje, že jeho studijní výsledky jsou dostatečné. U chlapce se objevují výchovné problémy, ve škole byl několikrát kázeňsky potrestán, především z důvodu nevhodného chování. Do evidence OSPOD se dostal z důvodu vydírání a okradení mladšího chlapce. Následně byl obviněn ze spáchání provinění vydírání a loupeže, podána obžaloba. Chlapec byl rozhodnutím soudu zproštěn obžaloby z důvodu neprokázání skutečností, pro které byl vyšetřován. Příčinu tohoto chování spatřuji zejména v chlapcově agresivitě, kterou není schopen ve všech situacích úspěšně zvládnout. Právě výbuch agrese po tom, co nebylo vyhověno jeho požadavku v uvedené situaci, byl dle mého názoru nejvýraznějším činitelem. Za další faktor chlapcova nepřizpůsobivého chování bych považovala určitý vzdor, opozici vůči autoritám, kterou spatřuji zejména v problémech ve škole, kdy stojí proti autoritě pedagogů, dále v rodině, kdy absolutně neuznává autoritu matky. Autoritu otce nedokáži z dostupných dat zhodnotit. Chlapcovo jednání může být též výsledkem nedostatečného výchovného působení v rodině. Za delikventním chováním tohoto chlapce lze spatřovat několik příčin, kdy žádnou z nich není možné považovat za hlavní. Kriminální chování je v tomto případě výslednicí interakce několika výrazných rizikových faktorů.

Kazuistika 2

Chlapec popisovaný touto kazuistikou se narodil společně se svým bratrem v úplné rodině. Matka i otec pracující, rodina je dostatečně finančně zajištěna. V době, kdy chlapec navštěvoval základní školu se rodiče rozvedli, do výchovy svěřen matce. Otec vyplácí výživné, jinak na syna výchovně nepůsobí. Chlapec požívá dobré pověsti, nepotýká se s výchovnými ani kázeňskými problémy, nestýká se s problémovou mládeží. Dřívější evidence na OSPOD nejsou. Na OSPOD zaevidován v souvislosti se spácháním provinění padělání a pozměnění peněz, a to konkrétně dvoutisícové bankovky. Tento čin spáchal společně se svým kamarádem po vzájemné domluvě. Pro toto provinění byla podána obžaloba, následně soud rozsudkem rozhodl o uložení trestního opatření odnětí svobody, jehož výkon byl podmíněně odložen se současným stanovením zkušební doby. Chlapcova motivace k tomuto činu z důvodu finanční nedostatečnosti nebyla shledána. V tomto případě považuji příčinu trestné činnosti za zcela zřejmou. Jedná se jednoznačně o vliv médií, konkrétně filmu, který se stal pro chlapce inspirací. Za tímto chováním, dle mého názoru, mohla stát dále touha či zvědavost vyzkoušet něco zakázaného. Jako pozitivní vnímám schopnost a ochotu chlapců jít se poškozené obchodnici omluvit a samostatně se přihlásit na policii.

Kazuistika 3

Třetí kazuistika pojednává o chlapci pocházejícím z družského poměru. Od svého narození žije pouze s matkou a dvěma bratry, které má matka z jiného vztahu. Otec se o něho nezajímá, nestýká se s ním. Matka má se synem výrazné výchovné problémy, chlapec ji nerespektuje, není schopen dodržovat stanovená pravidla, hádá se s matkou. Dokončil povinnou školní docházku, nastoupil na střední odborné učiliště, kde následně ukončil studium. Na OSPOD byl zaevidován v době, kdy ještě nedovršil věku 15ti let, pro fyzické napadení jiného chlapce, dále byly s chlapcem řešeny opakované prohřešky spojené s požíváním alkoholu. V 16ti letech se dopustil provinění výtržnictví tím, že před zraky několika dalších osob fyzicky napadl jiného chlapce, kterému způsobil zranění. Dechovou zkouškou bylo zjištěno, že i při tomto činu byl

mladistvý chlapec pod vlivem alkoholu. Po podání obžaloby bylo soudem následně rozhodnuto o uložení výchovného opatření, konkrétně dohledu probačního úředníka. Účelem tohoto rozhodnutí bylo zejména působení na rodinu z důvodu výchovných problémů a dále určitá kontrola chlapcova problematického užívání alkoholických nápojů. Tento účel bohužel nebyl naplněn z důvodu opakování trestné činnosti, které se dopustil společně s kamarádem spáchanou krádeží. Při tomto činu byl opět pod vlivem alkoholu. Za tento čin byl stíhán, obviněn a následně souzen. Příčinu chlapcova delikventního chování spatřuji zejména v určité závislosti na alkoholických nápojích. Domnívám se, že značnou roli zde může hrát i absence otcovského elementu v rodině, kdy chlapci chyběla možnost ztotožnit se s mužským vzorem v tomto prostředí, dále nedostatečné výchovné působení matky. Riziko v rámci rodiny zde vidím i v tom, že tímto chováním by chlapec mohl negativně ovlivnit své mladší sourozence a dát jim tak vzor delikventního chování. Toto by se mohlo dít zejména z toho důvodu, že jako starší bratr může být pro své mladší sourozence v postavení nahrazujícím jim otce.

Kazuistika 4

Mladistvý chlapec se narodil jako starší bratr v úplné rodině. Rodiče se v jeho útlém věku rozvedli. Společně se svým mladším bratrem byl umístěn do péče matky. Otec pravidelně platil výživné, více se o chlapce nezajímal. Chlapec neměl výchovné problémy ani kázeňské problémy ve škole. Matku respektuje, dodržuje stanovená pravidla. Dokončil základní školu, úspěšně vykonal přijímací zkoušky na obchodní akademii. Zde se jeho studijní průměr pohybuje na hranici dostatečnosti až nedostatečnosti. Na OSPOD evidován v souvislosti s jednáním, kterým poškodil společně s partou kamarádů cizí majetek sprejovou barvou. Za tento čin byl stíhán, obžalován a souzen. Soudem bylo rozhodnuto o podmíněném zastavení trestního stíhání a stanovena zkušební doba. Po provedeném výchovném pohovoru byl chlapec ochoten a připraven nést za svůj čin odpovědnost, chtěl uhradit škodu. Později bylo z rozhovoru s matkou mladistvého zjištěno, že došlo k rapidnímu zhoršení chování. Zhoršování chování se stupňovalo. Chlapec byl následně stíhán pro ublížení na zdraví jednomu ze

spolužáků. Pro krádeže finančních prostředků spolužákům a další hrubé kázeňské prohřešky byl vyloučen ze školy. Po podání obžaloby bylo trestní stíhání chlapce zastaveno a zároveň stanovena zkušební doba. Za příčinu delikventního chování bych v tomto případě považovala zejména vliv party u prvního provinění. O tom, co mohlo stát za zhoršením chlapcova chování, krádežemi finančních prostředků, agresí vůči spolužákům apod. je možné spekulovat. Domnívám se, že zde mohl vyvstat problém s užíváním nějaké návykové látky, s nimiž je experimentování v tomto věku velmi časté. Toto by mohlo být vysvětlením zvýšené potřeby financí i nárůstu agrese. Jako další možný faktor, který mohl mít za následek delikventní chování chlapce, bych v tomto případě opět viděla absenci otcovského elementu v rodině.

Kazuistika 5

Pátá kazuistika popisuje mladistvou dívku, která se jako jedináček narodila v úplné rodině. Rodiče se v jejím útlém věku rozvedli. Otec s dcerou není v žádném kontaktu. S matkou má velmi dobrý vztah. Na střední zdravotní škole studuje s průměrnými výsledky, má problémy s docházkou na praxi. S partou přátel ráda navštěvuje různé druhy zábavy, kde požívá alkohol. Do evidence OSPOD byla zařazena po tom, co pod vlivem alkoholu způsobila dopravní nehodu, při které se zranil její spolujezdec. V průběhu výchovného pohovoru projevila účinnou lítost. Dívka byla stíhána, obžalována. Po tom, co obdržela obžalobu u ní došlo ke zhoršení chování. Objevily se problémy doma i ve škole. Měla ze soudního jednání strach. Soud rozhodl o zastavení trestního stíhání a stanovil zkušební dobu. Za příčinu delikventního chování této dívky považuji zejména vliv alkoholu. Dále se na jejím chování může podílet též neúplnost její rodiny a případně vliv party, se kterou požívala již zmíněný alkohol. Myslím si, že v tomto případě pozitivně působilo již zahájení trestního stíhání a následné podání obžaloby, a to z toho důvodu, že toto v dívce vyvolalo pocit strachu, možná i hanby před okolím.

5.2.2 Kazuistiky mladistvých klientů probačních úředníků

Kazuistika 1

Chlapec se narodil jako jediné dítě v neúplné rodině, jeho otec není známý. Matka má se synem výrazné výchovné problémy, chlapec jí neposlouchá, dělá si, co uzná za vhodné, matka ho absolutně nezvládá. Bylo zjištěno, že chlapec užívá marihuanu, pro poruchy chování byl léčen v psychiatrické léčebně, předepsanou medikaci odmítá užívat. Nízká intelektová schopnost způsobila, že nedokončil ani základní vzdělání. Matka podala žádost o umístění syna do ústavní výchovy, nechce se o něho dále starat, nemá zájem na tom, aby se jeho chování změnilo. Tato žádost byla zamítnuta, chlapec dále setrval u matky. Chlapec i jeho matka projevili zájem o spolupráci s PMS po tom, co bylo proti chlapci zahájeno trestní stíhání pro provinění poškozování cizí věci, kdy společně s několika dalšími kamarády rozbil okno stroje v kamenolomu. Chlapec měl zájem o spolupráci s PMS pouze ze „zištných“ důvodů. Svého činu nelituje ani neprojevil zájem o nápravu. Nejdříve svou vinu popíral, obviňoval ostatní, odmítal za své jednání přijmout odpovědnost. Po podání obžaloby bylo soudem rozhodnuto o podmíněném upuštění od uložení trestního opatření, zároveň byl chlapci stanoven dohled probačního úředníka a stanovena zkušební doba. Účelem tohoto opatření měla být kontrola nad chlapcovým chováním, zejména zdržení se páchaní trestné činnosti. Účel opatření byl splněn, chlapec vedl ve zkušební době řádný život, nedopouštěl se trestné činnosti, uhradil škodu. Příčinu chlapcova delikventního chování spatřuji zejména v úplném „rozkladu“ jeho rodiny, otec zcela chybí, chlapec ho nikdy nepoznal, matka o syna nemá žádný zájem, je pro ni spíše zátěží. Dále bych do rizikových faktorů zařadila vliv vrstevnické skupiny, se kterou se podílel na páchaní trestné činnosti, poruchy chování, pro které byl léčen, užívání návykové látky v podobě marihuany a nižší intelektovou schopnost, pro kterou je dle mého názoru snáze ovlivnitelný. Myslím si, že soudem uložené výchovné opatření dohledu probačního úředníka mělo význam pro další vývoj chlapce, pozitivně ovlivnilo jeho další chování tak, že v tomto případě suplovalo neschopnost výchovného působení v rodině.

Kazuistika 2

Druhá kazuistika pojednává o chlapci, který se narodil jako třetí syn v úplné rodině. Matka mu jako malému zemřela, otec se dále o chlapce staral sám. První problémy s chlapcem se objevily poté, co jako dítě do 15ti let, společně se skupinkou dalších dětí, rozbil sklo v čekárnách ČD. Za tento čin byl pod dohledem probačního úředníka. Svou vinu odmítal. Z důvodu stupňujících se problémů s chováním byl umístěn do výchovného ústavu, odkud byl později pro další zhoršení chování přemístěn do dětského domova se školou. Zájem o spolupráci s PMS projevil po tom, co proti němu bylo zahájeno trestní stíhání pro provinění znásilnění, kterého se dopustil společně s dalšími svěřenci dětského domova. Delikventní činnost chlapce v dětském domově byla opakovaná. PMS navrhla uložení výchovné povinnosti, která nakonec pro překážku ústavního režimu uložena nebyla. Po podání obžaloby soud rozhodl o uložení trestního opatření odnětí svobody, které bylo podmíněně odloženo se současným stanovením zkušební doby. Příčinou chlapcova chování je dle mého názoru absence matky, která zemřela v jeho útlém věku. Mateřský element v rodině není možné nahradit sebevětší otcovou péčí. Dále bych za rizikový faktor považovala vliv party, se kterou chlapec páchal trestnou činností a agresivitou, která se promítala do všech delikventních činností, kterých se chlapec účastnil.

Kazuistika 3

Mladistvý chlapec se narodil v úplné rodině, má mladšího bratra. Rodiče se v jeho útlém věku rozvedli. O chlapce se dále starala jejich matka, která je momentálně bez zaměstnání. Otec chlapců je ve výkonu trestu odnětí svobody. Matka syna výchovně nezvládá, Chlapec s ní hovoří s použitím vulgárních výrazů, nedodržuje rodinná pravidla, často se domu vrací v silně podnapilém stavu. Matka hradí za syna pokuty. Jako dítě do 15ti let byl vyšetřován pro krádež. Chlapec přijal nabídku spolupráce s PMS po tom, co byl obviněn ze spáchání provinění krádeže a neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku. Ke spáchání činu se přiznal, spáchal pod vlivem alkoholu. Počáteční zájem o spolupráci s PMS polevil, chlapec

nereagoval na výzvy. Kriminálního jednání se dopustil již několikrát, buď samostatně nebo ve spolupachatelství. Chlapec byl ze spáchání činu obviněn, soud rozhodl o podmíněném zastavení trestního stíhání a stanovil zkušební dobu, v jejímž průběhu měl chlapec povinnost zdržet se užívání alkoholických nápojů i jiných návykových látek a uhradit způsobenou škodu. Příčinu delikventního chování u tohoto chlapce shledávám opět zejména v dysfunkčnosti jeho rodiny. Mezi výrazně rizikové faktory bych zařadila kriminální kariéru otce, v němž může chlapec spatřovat svůj vzor, dále nezaměstnanost matky - nedostatek finančních prostředků mohl být pozadím pro spáchání zmíněného provinění, neschopnost matky výchovně působit na syna, užívání alkoholu, pod jehož vlivem chlapec často jednal delikventně.

Kazuistika 4

Čtvrtá kazuistika popisuje mladistvého chlapce narozeného v úplné rodině. Má mladšího bratra. Rodiče jsou oba zaměstnaní, rodina se nepotýká s finančními problémy. Výchovné problémy se u chlapce objevily v souvislosti se spácháním přestupku, při kterém byl pod vlivem drog. Zhoršování chování pokračovalo, objevily se problémy ve škole, chlapec do školy přestával chodit a pokud zde byl, kradl finanční prostředky svým spolužákům. Tyto kázeňské problémy byly řešeny výchovným pohovorem. Chlapec absolvoval diagnosticko – terapeutický pobyt z důvodu užívání návykových látek a hraní na výherních automatech. Problémy přetrvávaly. V domácnosti se ztrácely finanční prostředky a hodnotnější vybavení – to vše z důvodu potřeby peněz na nákup drog. Po hádce s rodiči následoval útěk z domova. Chlapec začal spolupracovat s PMS po tom, co proti němu bylo vzneseno obvinění z důvodu prodeje návykových látek dalším osobám, zejména nezletilým. Dále byl obviněn z toho, že vykonal oboustranně dobrovolný pohlavní styk s dívkou mladší 15ti let. Spolupráce s PMS probíhala též v součinnosti s chlapcovou matkou, otec nevěřil, že se může jeho chování zlepšit, proto nespolečně pracoval. Chlapec se k činu přiznal, měl zájem odpracovat společensky prospěšnou činnost. Chce vést řádný život a zbavit se závislosti na drogách. Po podání obžaloby soud rozhodl o uložení trestního opatření odnětí svobody,

kteřé bylo podmíněně odloženo, stanovena zkušební doba a uloženo výchovné omezení, jehož účelem bylo právě omezení užívání návykových látek. Příčinu chlapcova delikventního chování je v tomto případě možné hledat zejména v závislosti na drogách. Za účelem jejich nákupu sháněl finanční prostředky výše uvedeným způsobem. Dále by bylo možné považovat za rizikový faktor, který by mohl podpořit chlapcovo chování též odmítavý postoj otce mladistvého.

Kazuistika 5

Mladistvý chlapec, který se narodil mimo manželství svých rodičů, je jedináčkem. Rodiče se v jeho útlém dětství rozešli. Chlapec je v péči matky, otec se zavázal platit výživné, ale je bez zaměstnání a objevily se u něho problémy s alkoholem. Matka se znovu provdala, rodina byla doplněna. Chlapec nemá se svým nevlastním otcem dobrý vztah. Se svým biologickým otcem se stýká. Matka a otec jsou ve vzájemné opozici. Chlapec má výchovné problémy a dlouhodobé kázeňské problémy ve škole. Pro výukové problémy vyšetřen v pedagogicko – psychologické poradně. Problémy s užíváním návykových látek – marihuany. Již jako dítě do 15ti let se dopustil přestupku, a to krádeže mobilního telefonu. Spolupráci s PMS zahájil poté, co byl obviněn z provinění krádeže. Takto jednal společně se svým kamarádem. Ke spáchání činu se doznal, lituje ho. Po projeveném zájmu odpracoval společensky prospěšnou činnost. Vykonání této činnosti bylo považováno za výchovně dostačující, proto PMS podala návrh na podmíněné zastavení trestního stíhání, jemuž bylo vyhověno a zároveň byla stanovena zkušební doba. Příčinu kriminálního chování zmíněného chlapce spatřuji opět zejména v rodinném prostředí, kde je výrazný kontrast mezi výchovným působením otce a matky, nevlastního otce chlapec nerespektuje. Jako další stimulující faktor se jeví problém s užíváním návykových látek. Zde může chlapec vidět určitý vzor v otci, který požívá též návykové látky v podobě alkoholických nápojů.

5.3 Shrnutí diskutovaných kazuistik

Závěrem bych k uvedeným případům chtěla shrnout, že výrazný podíl na trestné činnosti mladistvých měla jejich rodina. Nezáleželo na tom, zda je úplná či neúplná, i když ve většině případů se jednalo o neúplnost rodiny. Nejdůležitějším faktorem byla její funkčnost, a to především zajištění vhodného výchovného prostředí, stanovení přiměřených pravidel, dostatek času, který by bylo vhodné věnovat dětem. Právě s těmito nedostatky se většina z výše uvedených rodin potýkala. Nedostatek času na děti, který bývá často kompenzován finančními prostředky, se projevuje později v tom, že se děti snaží najít oporu, pro kterou by mělo být místo především v rodinném prostředí, jiným způsobem. Vliv kamarádů a part, delikventních skupin je velmi výrazný. Potřeba někam se zařadit, být uznáván je významnou hodnotou, které se mnohdy mládež snaží docílit i za cenu, že svým jednáním překročí zákonem stanovené hranice.

Další velmi výrazný a často se vyskytující faktor je možné sledovat ve vlivu návykových látek, se kterými se mladiství potýkají. Touha zkusit účinky drog je v tomto věku výrazná a sehnat omamné nebo psychotropní látky není v současném světě problém. Rizika závislosti si ale mladiství neuvědomují, často ji nejsou schopni přiznat.

Vliv a význam uložených opatření, případně samotného řízení, které bylo ukončeno jiným způsobem, a to například podmíněným zastavením, odložením, či stanovením zkušební doby spatřuji v tom, zda po vykonání uloženého opatření bude mladistvý pachatel páchat trestnou činnost nadále nebo se jí zdrží, dále v tom, zda se ve zkušební době osvědčí, či nikoliv. Pokud se další trestné činnosti zdrží, ve zkušební době se vedením řádného života osvědčí, lze tento vliv považovat za pozitivní.

V případě, že by nedošlo k včasnému a cílenému zásahu v rodinách či školách, prognózy do budoucnosti se nejeví příliš příznivě. Práce v rodinách, s rodinou je v současné době více problematická. „Klasický“ model rodiny se prakticky hroutí, potýkáme se s nízkou sňatečností a výraznou rozvodovostí. Je nutné najít model, metodiku práce s tímto typem „rodinného“ prostředí. Jako účinná by se zde mohla jevit společná sezení všech členů, rodinné mediace, na kterých by bylo možné řešit společné

problémy. Do škol bych zařadila včasnější preventivní programy. Dostatečná vzájemná spolupráce Policie ČR, OSPODu, rodin, škol, výchovných zařízení, PMS a dalších je nadmíru nutná a je předpokladem budoucího „úspěšného“ řešení této problematiky.

Na základě provedeného výzkumu byly stanoveny tyto hypotézy:

H 1: Trestná činnost mladistvých je podmíněna převážně stavem jejich rodinného prostředí.

H 2: Převažující trestnou činností mladistvých je majetková trestná činnost.

H 3: Mladiství páchají trestnou činnost převážně ve spolupachatelství.

H 4: Mladiství po pravomocném odsouzení v delikventním chování nepokračují.

6. ZÁVĚR

Trestná činnost mladistvých je závažnou a stále diskutovanou problematikou. Přestože počet spáchaných trestných činů mládeží v posledních letech klesá, trvající aktuálnost tohoto tématu je možné spatřovat zejména v diskuzích o možném snížení trestní odpovědnosti mladistvých z 15ti let na hranici 14ti let a dále například v přijetí novely zákona 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže (ZSM) s číslem 301/2011 Sb..

V bakalářské práci pojednávající o příčinách trestné činnosti mladistvých a formách jejího postihu jsem se v návaznosti na stanovený cíl pokusila v teoretické části této práce nastínit právě problematiku důvodů, které mladistvé pachatele vedou k tomu, že jednájí delikventně. V tomto případě se jedná zejména o sociální prostředí, ve kterém se dotyčná mladistvá osoba nachází, ať už je to rodina, škola, parta či skupina vrstevníků. Nelze opomenout ani neustále narůstající vliv médií a samotnou osobnost konkrétního jedince. Dále jsem se věnovala možnostem, které jsou dány orgánům činným v trestním řízení ve věcech mládeže jako forma postihu za spáchaný delikventní čin. V empirické části jsem se pomocí sekundární analýzy dat, jako nástroje kvalitativního výzkumu, formou deseti zpracovaných kazuistik z oddělení sociálně právní ochrany dětí a probační a mediační služby, pokusila odpovědět na stanovené výzkumné otázky týkající se dané problematiky. Na základě rozboru uvedených kazuistik, odborné literatury a statistických přehledů zpracovávajících problematiku trestné činnosti mladistvých jsem mohla odpovědět na čtyři výzkumné otázky a následně stanovit hypotézy. Hypotéza číslo 1: „Trestná činnost mladistvých je podmíněna převážně stavem jejich rodinného prostředí“ se stala odpovědí na první výzkumnou otázku, která se tázala, zda lze považovat právě rodinné prostředí za nejvýraznějšího činitele podílejícího se na delikventním chování mladistvých. Druhá hypotéza: „Převažující trestnou činností mladistvých je majetková trestná činnost“, dala odpověď další výzkumné otázce, která se zabývala právě četností majetkové kriminality. Třetí výzkumná otázka se dotazovala na to, zda mladistvý páchá častěji trestnou činnost samostatně nebo ve spolupachatelství. Odpovědí se jí stala hypotéza číslo 3: „Mladiství páchají trestnou činnost převážně ve spolupachatelství“. Čtvrtá

výzkumná otázka se zabývala problematikou recidivy mladistvých pachatelů. Odpovědí na tuto otázku byla stanovena čtvrtá hypotéza: „Mladiství po pravomocném odsouzení v delikventním chování nepokračují.“ Problematikou recidivy mladistvých pachatelů a tím i “nápravným“ vlivem uložených opatření by bylo účelné se dále zabývat.

Společnost se vždy potýkala, potýká a potýkat bude s určitým druhem kriminality. Problém kriminality celkově, tedy i kriminality mladistvých není možné zcela odstranit. Lze jej však zmírňovat, ovlivňovat, a to především prostřednictvím vhodné prevence zaměřené na osoby, které ještě „nedosáhly“ plného duševního a fyzického vývoje, tedy osoby do 18ti let věku. Dostatečná vzájemná spolupráce Policie ČR, orgánu sociálně – právní ochrany dětí, rodin, škol, výchovných zařízení, PMS a dalších institucí pracujících s dětmi a mladistvými je nadmíru nutná a je předpokladem budoucího „úspěšného“ řešení této problematiky.

7. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

KNIŽNÍ ZDROJE:

- 1) BOUŘA, Václav. *Vybraná témata z kriminologie*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2007. 105 s. ISBN 97-80-7368-309-2.
- 2) FRYŠTÁK, Marek et al. *Trestní právo hmotné : Obecná část. 2. zcela přepracované a doplněné*. Brno: KEY Publishing s.r.o., 2009. 157 s. ISBN 80-7418-039-2.
- 3) HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 1.vyd. Praha: Portál, 2005. 408 s. ISBN: 80-7367-040-2.
- 4) CHALOUPKA, Luboš. *Úvod do sociální patologie V. : Volný čas a zájmová sféra obtížně vychovatelných dětí a mládeže*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 2003. 70 s. [bez ISBN].
- 5) JELÍNEK, Jiří, MELICHAROVÁ Dita. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. 1. vyd. Praha : Linde, 2005. 144 s. ISBN 80-7201-493-5.
- 6) JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Masová média*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009. 407 s. ISBN 978-80-7367-466-3.
- 7) JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Média a společnost : Stručný úvod do studia médií*. 2. vyd. Praha : Portál, 2007. 208 s. ISBN 978-80-73-67-287-4.
- 8) KOUDELKOVÁ, Anna. *Psychologické otázky delikvence*. 1. vyd. Praha : Victoria Publishing, 1995. 114 s. ISBN 80-7187-022-6.

- 9) KOZLOVÁ, Lucie, KUBELOVÁ, Veronika. *Jak psát bakalářskou a diplomovou práci*. 2. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2009. 55 s. ISBN 978-80-7394-155-0.
- 10) KRAUS, Blahoslav. *Sociální aspekty výchovy*. 1. vyd. Hradec Králové : Gaudeamus, 1998. 165 s. ISBN 80-7041-841-9.
- 11) KUČHTA, Josef, VÁLKOVÁ, Helena a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2005. 544 s. ISBN 80-7179-813-4.
- 12) MACEK, Petr. *Adolescence*. 2. upravené vydání. Praha : Portál, 2003. 144 s. ISBN 80-7178-747-7.
- 13) MAREŠOVÁ, Alena, CEJP, Martin, KARBAN, Michal. *Analýza trendů kriminality v roce 2008*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. 132 s. ISBN 978-80-7338-092-2.
- 14) MAREŠOVÁ, Alena, CEJP, Martin, MARTÍNKOVÁ, Milada a kol. *Analýza kriminality v roce 2009 a v předchozím dvacetiletém období*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. 119 s. ISBN 978-80-7338-107-3.
- 15) MATĚJČEK, Zdeněk. *Dítě a rodina : v psychologickém poradenství*. 1. vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1992. 222 s. ISBN 80-04-25236.
- 16) MATOUŠEK, Oldřich. *Práce s rizikovou mládeží : projekt LATA a další alternativy věznění*. 1. vyd. Praha : Portál, 1996. 87 s. ISBN 80-7178-064-2.
- 17) MATOUŠEK, Oldřich, MATOUŠKOVÁ, Andrea. *Mládež a delikvence*. 3. vyd. Praha : Portál, 2011. 336 s. ISBN 978-80-7367-825-8.

- 18) NEŠPOR, Karel, CSÉMY, Ladislav. *Alkohol, drogy a vaše děti. : Jak problémům předcházet, jak je rozpoznávat, jak je zvládat.* 5. revidované vyd. Praha : Sportpropag, 2003. 104 s. [bez ISBN].
- 19) NOVOTNÝ, Oto, ZAPLETAL, Josef a kol. *Kriminologie.* 3. přepracované vyd. Praha: ASPI, 2008. 527 s. ISBN 80-7357-026-2.
- 20) SCHEINOST, Vladimír a kol. *Kriminalita očima kriminologů.* Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. 238 s. ISBN 978-80-7338-096-0.
- 21) ŠVAŘÍČEK, Roman, ŠEDOVÁ, Klára a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách.* 1.vyd. Praha: Portál, 2007. 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0.
- 22) VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese.* 4. vyd. Praha: Portál, 2008. 872 s. ISBN 978-80-7367-414-4.
- 23) VEČERKA, Kazimír a kol. *Mládež v kriminologické perspektivě.* 1. vyd. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. 132 s. ISBN 978-80-7338-079-3.
- 24) ZÁBRANSKÝ, Tomáš. *Drogová epidemiologie.* 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. 95 s. ISBN 80-244-0709-4.
- 25) ZÁŠKODNÁ, Helena. *Psychosociální problémy adolescentů.* 1.vyd. České Budějovice : Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 1998. 93 s. ISBN 80-7040-306-3.

LEGISLATIVNÍ ZDROJE:

26) *Zákon č. 301/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů.*

27) *Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, v platném znění.*

28) *Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, v platném znění.*

29) *Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, v platném znění.*

30) *Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, v platném znění.*

31) *Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, v platném znění.*

32) *Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, v platném znění.*

33) *Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění.*

34) *Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, v platném znění.*

35) *Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, v platném znění.*

ELEKTRONICKÉ ZDROJE:

36) POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Statistické přehledy* [online]. © 2010 [cit. 2011-12-19]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/policie-cr-web-informacni-servis-statistiky.aspx>.

37) PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR. *Mladiství a děti* [online]. © 2002-2012 [cit. 2012-01-03]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/policie-cr-web-informacni-servis-statistiky.aspx>.

38) MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Roční výkaz o výkonu sociálně právní ochrany dětí za rok 2010* [online]. [cit. 2011-12-19]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/7260>.

39) *Trestní řízení ve věcech mladistvých* [online]. © 2006-2012 [cit. 2012-01-04]. Dostupné z: <http://www.trestni-rizeni.com/vyklad-pojmu/trestni-rizeni-ve-vecech-deti-a-mladistvych>.

8. KLÍČOVÁ SLOVA

Mladistvý

Provinění

Příčina trestné činnosti

Opatření

Soud pro mládež

9. PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Seznam použitých zkratk

Příloha č. 2: Graf č. 7 Rodinné zázemí klientů kurátorů pro mládež

Příloha č. 1

Seznam použitých zkratk

OSPOD – Orgán sociálně právní ochrany dětí

PČR – Policie České republiky

PMS – Probační a mediační služba České republiky

THC –Tetrahydrokanabinol („marihuana“)

TrZk – Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

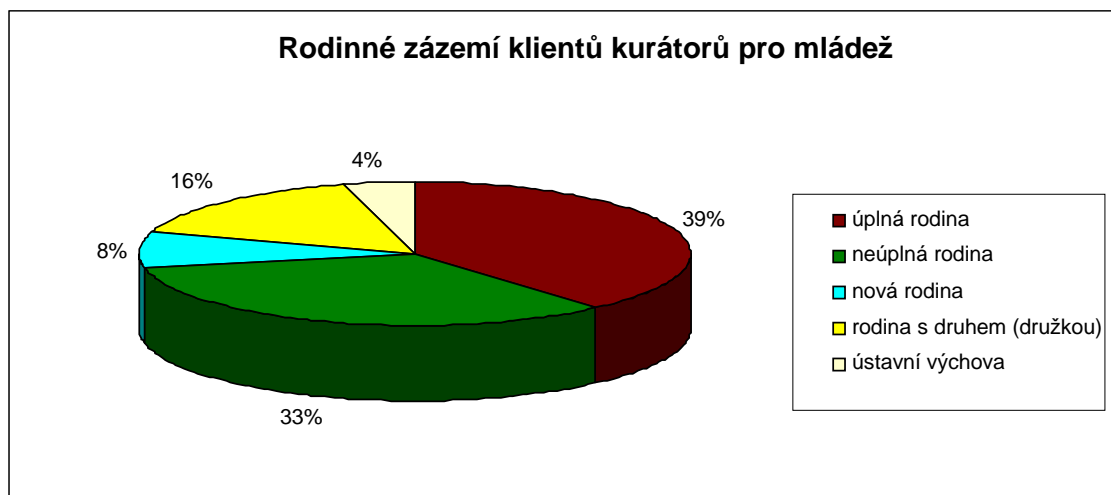
TŘ – Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád

TZ – Zákon č. 140/ 1961 Sb., trestní zákon

ZSM – Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže

Příloha č. 2

Graf č. 7:

Zdroj: Roční výkaz o výkonu sociálně - právní ochrany dětí za rok 2010 (38)